

ANKNYTNINGEN ÄR A OCH O I FÖRSKOLAN

- HUR FÖRSKOLLÄRARE OCH
BARNSKÖTARE BESKRIVER BETYDELSEN
AV SMÅ BARNNS INSKOLNING I
FÖRSKOLAN

Grundnivå
Pedagogiskt arbete

Anna Johanson
Magdalena Kjellsson

2016-FÖRSK-K174

HÖGSKOLAN I BORÅS

Program: Förskolläraryrket

Svensk titel: Anknýtningen är A och O i förskolan – hur förskollärare och barnskötare beskriver betydelsen av små barns inskolning i förskolan

Engelsk titel: The attachment is the A and O in preschool- how preschool teachers and child carers describe the importance of small children acclimatization in preschool

Utgivningsår: 2017

Författare: Anna Johanson & Magdalena Kjellsson

Handledare: Carina Peterson

Examinator: Ann Ludvigsson

Nyckelord: Anknýtning, anknýtningssperson, anknýtningssmönster

Sammanfattning

Inledning

Studien behandlar förskollärares och barnskötarens reflektioner kring de yngsta barnens anknýtning i förskolan. I studien riktar vi främst in oss på inskolningsperioden, eftersom grunden läggs där, för anknýtning mellan barn och pedagog. Arbetet handlar om vilken betydelse en god anknýtning får för barnets utveckling och lärande, på kort såväl som på lång sikt. Vår utgångspunkt är Bowlby's anknýtningsteori. I studien behandlas också relevant forskning kring ämnet.

Syfte och frågeställningar

Syftet med vår studie är att undersöka hur några pedagoger beskriver små barns anknýtning under inskolning i förskolan. Frågeställning: Hur beskriver förskollärarna och barnskötarna att de bemöter de yngsta barnen vid inskolningen på förskolan?

Metod

I studien har vi använt oss av en kvalitativ metod med semistrukturerade intervjuer som datainsamlingsverktyg. I studien ingår åtta respondenter som består av både barnskötare och förskollärare.

Resultat

I resultatet framgår en relativt stor medvetenhet om anknýtningens betydelse för de yngsta barnen i förskolan. Barnen beskrivs få stort inflytande i val av anknýtningssperson. Resultatet visar på en god vilja hos förskollärarna och barnskötarna att försöka tillgodose varje enskilt barns behov. Föräldrakontakten framkommer som särskilt viktig och betydelsefull i dessa sammanhang. Respekt för barns integritet betonas i studien. Förskollärarna och barnskötarna beskriver två olika inskolningsmetoder, traditionell långinskolning på upp till två veckor samt en snabbinskolning på tre till fyra dagar. Som trygghetsfaktorer nämns bland annat napp och innevagn. Strukturella faktorer, vilka ibland inverkar negativt på möjligheterna till anknýtning, kompenseras till stor del av pedagogernas kompetens och planering. Exempel på strukturella faktorer är tidsbrist, sjukfrånvaro och stora barngrupper.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
Syfte.....	1
Frågeställning.....	1
Bakgrund och teoretisk ram	2
Introduktion	2
Vad innebär anknytningsteorin	3
Anknytningsmönster	3
Inre arbetsmodeller.....	4
Anknytningssystem/hierarkin	5
Styrdokument.....	5
Konsekvenser i förskolan.....	6
Anknytningens betydelse för barns inskolning	7
Inskolning	8
Otrygghet och stress	9
Kvalitetens betydelse	9
METOD	11
Kvalitativ metod.....	11
Intervju	11
Urval	11
Genomförande.....	12
Etisk hänsyn	13
Tillförlitlighet och Trovärdighet.....	13
Analys/bearbetning	13
RESULTAT	15
Mötet med föräldrar	15
Första mötet med barnet	15
Val av anknytningsperson	16
Faktorer som kan försvåra anknytningen	17
Trygghetsfaktorer	18
Inskolningsmetodens betydelse	19
Metoder för en trygg barngrupp	20
DISKUSSION	22

Mötet med föräldrar	22
Första mötet med barnet	22
Val av anknytningsperson	23
Faktorer som kan försvåra anknytningen	24
Trygghetsfaktorer	25
Inskolningsmetodens betydelse	26
Metoder för en trygg barngrupp	26
Metoddiskussion	27

INLEDNING

Med en god anknytning tidigt i förskolan läggs en positiv grund för barnets fortsatta utveckling och lärande hela livet igenom. Enligt *Läroplanen för förskolan* (Lpfö 98 rev. 2010, s. 5) ska förskolan lägga grunden för ett livslångt lärande hos varje barn. Det kommer an på förskollärares bemötande att ge barnen de rätta förutsättningarna. Commodari (2013) beskriver i sin studie hur ett barns tidiga anknytning får betydelse för dess framtida lärande, uppförande, kognition och sociala kompetens. Utifrån det menar vi att vår undersökning är relevant då de flesta barn från tidig ålder tillbringar sina dagar på förskolan. Ett barn som får goda möjligheter att känslomässigt knyta an till en pedagog på förskolan, kan i större utsträckning ta till vara på de tillfällen till lek, lärande och samspel som verksamheten erbjuder. Commodari belyser vidare att en trygg och god kontakt med en pedagog gör skillnad för barnet. Enligt Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 19–20) behöver alla barn en kompletterande anknytningsperson i förskolan som svarar på dess signaler och tillgodoser dess behov. Här ser vi det som betydelsefullt att förskollärare och den personal som arbetar i förskolan har kunskap om små barns anknytningsbehov och den påverkan det får för individen. För oss utgör anknytningen en central roll i arbetet med de yngsta barnen. Detta sammanlagt med vad aktuell forskning säger och vad styrdokumentet förordar, gör att vi vill lyfta fram anknytningsteorin som kunskapsområde och aktuellt ämne i förskolan. Därför har vi i vår undersökning valt att ta reda på hur det förhåller sig med förskollärares och barnskötarens reflektioner kring detta ämne.

I vår undersökning har vi valt att utgå just från Bowlby's anknytningsteori, därför att den fokuserar främst på anknytningspersonernas förmåga att tillgodose och svara på barns signaler och behov. Anknytningspersonerna bli i vårt fall förskollärarna och barnskötarna på förskolan. Hellberg (2015, s. 41) beskriver anknytningsteorin som vetenskapligt bred då den har sina rötter i bland annat evolutionsbiologi, kognitionsvetenskap och psykoanalys. Hon nämner vidare att den av många anses vara den viktigaste psykologiska teorin idag.

Syfte

Syftet med studien är att undersöka hur några förskollärare och barnskötare beskriver små barns anknytning under inskolning i förskolan.

Frågeställning

Hur beskriver förskollärarna och barnskötarna att de bemöter de yngsta barnen vid inskolningen på förskolan?

Bakgrund och teoretisk ram

I det här avsnittet presenteras tidigare och aktuell forskning kring anknytningsteori, samt forskning om pedagogers betydelse för små barns anknytning under inskolning i förskolan. Studien utgår främst från Bowlby's anknytningsteori, som vi också förklarar i följande stycke men här nämns också några andra teorier kopplat till anknytning.

Introduktion

Vår teoretiska utgångspunkt är Bowlby (2010) och hans anknytningsteori. Hans teori uppmärksammar betydelsen av att ett barn tidigt får knyta an, får en relation, till sin förälder/annan omsorgsgivare. Han beskriver anknytning som ett medfött behov hos människan av att skapa känslomässiga band till en närstående individ. Anknytningen är en process menar han, där barnet söker kontakt med en förälder för att få sina fysiska och psykiska behov tillgodosedda, och mottagarens förmåga att tillgodose dessa. Dessa band kvarstår livet ut men kompletteras också av nya band. Med en anknytningsperson avser Bowlby en eller flera personer som kan svara på ett barns signaler och som barnet knyter nära känslomässiga band till, vanligtvis föräldrarna. Barnet är beroende av sin anknytningsperson för att få mat, tröst och skydd. Ålder och mognad avgör hur många anknytningspersoner ett barn kan ha.

Bowlby's (2010) anknytningsteori har sitt ursprung i naturvetenskapen såväl som i psykoanalysen, och grundaren till denna är den engelska barnläkaren, psykiatern och psykoanalytikern John Bowlby. Grunden till hans teori baseras på studier och observationer gjorda under 1940, 50- och 60-talet. Observationerna består av studier på små barns beteende när de skiljs från sina föräldrar, eller andra närstående personer, och vad det får för konsekvenser för barnen. Han kom att ha ett långvarigt och nära samarbete med utvecklingspsykologen Mary Ainsworth. Deras gemensamma observationer ledde fram till att de upptäcker olika mönster i barns anknytning, så kallade anknytningsmönster. Inom anknytningsteorin är den roll som barnets förälder spelar avgörande för hur barnet utvecklas. Det sätt barnet blir bemött på av föräldern resulterar i att barnet utvecklar olika anknytningsmönster. Dessa är trygg anknytning, otrygg/ambivalent anknytning och otrygg/undvikande anknytning (Bowlby 2010, ss. 149–155). På senare år har även desorganiserad anknytning lagts till som ett mönster (Hwang & Nilsson 2011, s. 183). Dessa begrepp förklaras senare i texten. Ainsworth delade dock upp dem i enbart trygg respektive otrygg anknytning.

Ainsworth introducerade också begreppet trygg bas (Bowlby 2010, ss. 13, 32–33). Begreppet innebär två funktioner: trygg bas och säker hamn. En anknytningsperson kan fungera som en trygg bas för barnet att utgå från när denna vill utforska omvärlden. Densamma kan fungera som en säker hamn att återvända till för att tanka trygghet och närhet, eller söka skydd hos när barnet blir oroligt eller fara hotar. Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 33–36) skriver att Ainsworth kompletterade Bowlby genom att tillföra teorin vetenskapligt underlag och stadga. Hennes psykologiska kunskaper kring personlighet gjorde att hon såg individuella skillnader i barns anknytning. Bowlby's sista bok tillägnades Ainsworth för deras 40 år långa samarbete. Broberg, Hagström och Broberg beskriver Bowlby's (2010) anknytningsteori som den viktigaste psykologiska teorin idag vad gäller kopplingen mellan barns behov av trygghet och lust att utforska och vara självständig.

Nedan nämns kortfattat, några andra teoretikers synsätt som har med barns tidiga socioemotionella utveckling att göra. Brodin och Hylander (2012, s. 22) tar upp Sterns teori. Den bygger på att ett bekräftande samspel med andra är en förutsättning för att skapa en personlig identitet, "ett själv". Här ser vi en likhet med Bowlby's teori, i barnets beroende av

att bli sedd och bekräftad. I både Sterns och Bowlbys teorier är detta viktiga grundstenar i individens utveckling. Författarna skildrar också andra teoretiker som Freud, Homburger-Eriksson och Mahler som beskriver ett barns utveckling liknande trappsteg i en trappa (Brodin & Hylander 2012, s. 24). Varje steg motsvarar en fas i barnets utveckling, och bygger på att barnet avslutar en fas innan hen lämnar den och går över till nästa. Detta motsäger både Bowlbys och Sterns teorier som menar att människans personlighet utvecklas och förändras under hela livet. Stern fokuserar i sin teori mer på barnets identitetsutveckling, ”självet”. I Bowlby’s teori står anknytningspersoner mer i fokus och vad som krävs för att fungera i den rollen, i jämförelse med de övriga teorierna. Här nämns pedagogers viktiga roll i att skapa en trygg anknytning och att kompensera för föräldrarna under den tid då barnen är i förskolan. Bowlbys infallsvinkel blir mer intressant för vår studie då den berör pedagogers yrkesroll.

Vad innebär anknytningsteorin

Bowlby (2010, ss. 31, 146) anger två grundläggande komponenter i människans väsen som förklarar anknytningen. Det är dels omvårdnadsgivandet och dels omvårdnadssökandet. Människobarn är vid födseln bland de mest oskyddade av alla däggdjur, och därför finns ett nedärvt beteende hos barnet att söka socialt samspel, och hos vuxna ett medfött behov av att vårda och ta hand om barnet. Detta beskriver även Killén (2014, s. 31). Aroseus (2013) beskriver också dessa två samverkande system hos barn och förälder, och tar dessutom upp att det är betydande för samspelet att barnet ger sin respons till föräldern/omsorgsgivaren för att en god anknytning skall upprätthållas. Författaren tar upp att den vuxnes uppgift i samspelet blir att se till behov utifrån barnets synvinkel, reflektera över det som iakttas och sedan gensvara på lämpligt sätt. Aroseus beskriver fyra omvårdnadskvalitéer som en vuxen har god hjälp av i samspel med ett barn. Dessa är lyhördhet, tillåtelse, samarbete och psykologisk tillgänglighet, och de utarbetades av Bowlby’s kollega Mary Ainsworth. Enligt Broberg, Hagström och Broberg (2012, s. 33) handlar anknytning om att förälder eller annan omsorgsperson finns där för barnet, och tillgodoser behov av tröst, trygghet och beskydd. Författarna nämner även det engelska begreppet för anknytning, ”attachment”. Det förklaras med att *”något mindre hänger ihop med och är beroende av något större”*. Anknytningspersonen ska fungera som en trygg bas för barnet att återvända till, mellan turer av utforskande och upptäckande av omvärlden. Vidare redogör författarna för att anknytning kan beskrivas som ett specialfall av en nära känslomässig relation. För att en trygg anknytning ska utvecklas krävs en lyhörd person med förmåga att tillgodose barnets behov. Anknytning utvecklas successivt under de första levnadsåren och påverkar individens hela utveckling, inte minst den personliga och känslomässiga delen (Hwang, Nilsson 2011, s. 172–176; Broberg, Hagström & Broberg 2012, s. 36).

Anknytningsmönster

Bowlby (2010, ss. 149–150) beskriver tre huvudmönster i hur anknytning kan utvecklas. Dessa är trygg anknytning, otrygg ambivalent anknytning och otrygg undvikande anknytning. Den trygga anknytningen innebär tillit till föräldern, att denne är lyhörd för barnets signaler och kan tillgodose barnets behov. Trygg i denna förvissning vågar barnet ägna sig åt lek och utforskande. Otrygg ambivalent anknytning kännetecknas av en osäkerhet hos barnet då barnet inte kan räkna med att föräldern alltid tillgodoser behoven. Dessa barn blir mer ängsliga och har därmed svårare för att utforska världen. Vid otrygg undvikande anknytning räknar barnet bort kärlek och stöttning från den vuxne. Barnet är van vid avvisanden och väntar sig ingen respons alls av den vuxne. Hagström (2010) tydliggör dock att hos dessa barn med otryggt undvikande anknytning, har setts förhöjda kortisolvärden och ökad hjärtfrekvens.

Detta nämner hon som tecken på oro och rädsla hos barnet, trots att hen utåt sett verkar självständig. Författaren har ägnat tre års forskning åt förebyggande arbete bland utsatta barn genom att de erbjuds en kompletterande anknytningsperson på förskolan.

På 1980-talet kompletterade Mary Main, före detta doktorand och medarbetare till Ainsworth, en beskrivning av anknytning som desorganiserad sådan (Broberg, Hagström & Broberg 2012, s. 51). Desorganiserad anknytning innebär att samspelet mellan barn och förälder till stor del bygger på rädsla. Hellberg (2015, ss. 47, 48) beskriver att barnet här får

[...] ett omhändertagande av föräldern som är så pass långt ifrån vad det är evolutionärt förprogrammerat att anpassa sig till, att det inte går att skapa sig en struktur eller konsekvent förväntan på hur vuxna kommer att bemöta ens signaler om tröst och beskydd.

Författaren nämner också att anknytningssystemet oftast är konstant aktivt. Detta innebär att barnet har en kronisk känsla av oro och rädsla och därmed också ett ständigt behov av trygghet. Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 54, 55) förklarar istället att dessa barn lär sig koppla bort anknytningssystemet. Deras erfarenheter av förälders bemötande blir skrämmande för dem och ett tryggt anknytningsmönster blir omöjligt att etablera. Här finns en likhet mellan författarna i att anknytningssystemet mestadels bygger på rädsla. Här finns också en skillnad. Den består i skilda tankar om att anknytningssystemet är urkopplat alternativt kroniskt påslaget.

Inre arbetsmodeller

Niss (2009, s. 26) och Hwang och Nilsson (2011, s. 176) beskriver att ett barn som känner en trygg omvårdnad av sin anknytningsperson lagrar goda minnen i form av levande bilder i sitt inre, så kallade inre arbetsmodeller. Genom dessa bilder kan barnet behålla minnet av viktiga trygghetspersoner levande, när ingen av anknytningspersonerna finns till hands, och på det sättet ändå känna tillvaron trygg och intressant. Vidare, förklarar Niss (2009, s. 26) ju fler erfarenheter barnet har av att vara tillsammans med sin anknytningsperson ju lättare kan barnet föreställa sig en trygg framtid bortom det barnet i ögonblicket upplever. Dessa inre arbetsmodeller blir också vägledande i barnets samspel med andra (Broberg, Hagström & Broberg 2012, s. 33). Ålder påverkar hur länge ett barn kan hålla dessa bilder levande i minnet klargör författaren. Från någon timma upp till någon dag eller ett par dagar gäller för barn i ett och två års ålder. Först under barnets tredje eller fjärde år har barnet nått den utveckling att hen klarar sig bra på egen hand utan en trygg vuxen i närheten. Detta menar författaren, skiljer sig naturligtvis mellan barnen då alla barn är olika och på en mängd andra omständigheter som bland annat, barnets dagsform, hemförhållanden, situationen i barngruppen och i hur stor utsträckning pedagogerna är lyhörda.

Broberg, Hagström och Broberg (2012, s. 91) och Killén (2014, s. 50) förklarar att de erfarenheter barnet gör när anknytningssystemet är aktiverat ligger till grund för utvecklandet av arbetsmodellerna. Dels för hur barnets modell av andra utvecklas och hur barnets inre arbetsmodell av sig självt utvecklas. Hur barnet blir bemött när det söker hjälp och tröst är avgörande. Vidare, förklarar Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 92–94) att ett barn som inte känner sig värd pedagogens omsorg kommer troligen heller inte söka tröst hos denne igen. Är pedagogen däremot tillgänglig för barnets behov och utgör en så kallad bas för barnets utforskande och trygg hamn när barnet behöver tröst, läggs goda förutsättningar för

barnets fortsatta utveckling och lärande. Att pedagogen fungerar som en trygg bas är viktigt för alla barn, men särskilt viktigt för de barn som av olika anledningar inte har en trygg anknytning till sina föräldrar. Här har förskolan en viktig roll i att kunna erbjuda dessa barn en känslomässig relation som gör att barnet kan utveckla trygga inre arbetsmodeller menar författarna. Bowlby hävdade att arbetsmodellerna kräver kontinuerlig uppdatering för att de ska stämma överens med verkligheten, och kunna fungera som en slags karta för hur barnet ska förhålla sig i känslomässiga förhållanden.

Anknytningssystem/hierarkin

Anknytningssystemet fungerar som en termostat enligt Broberg, Hagström och Broberg (2012, s.60). Den slås av vid upplevd trygghet och på vid minskad trygghet. Ett tryggt barn är nyfiskt och vill utforska världen medan ett otryggt barn är trygghetssökande och behöver närhet till sin anknytningsperson. Om anknytningssystemet slås på, som det gör vid oro eller upplevd fara, då tappar barnet omedelbart lusten att utforska. Det koncentrerar sig istället på att få sitt trygghetsbehov tillgodosett. När barnet känner sig tryggt igen återgår hen till lek och utforskande. En av pedagogernas stora uppgifter, menar författarna, är att se till att anknytningssystemet är avstängt. Ett långvarigt aktiverat anknytningssystem hos ett barn medför förhöjd aggressivitet mot både vuxna och jämnåriga. Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 69–72) förklarar att det som pedagog är viktigt att känna till anknytningssystemet och anknytningshierarkin. På toppen ligger oftast barnets mamma. Så länge en person högre upp i hierarkin finns närvarande ju svårare blir det för den som är lägre att kunna trösta barnet. Barnet måste ha personliga erfarenheter av att pedagogen är en bra tröstare. Barnet måste skapa en relation till pedagogen och hinna få positiva trösterfarenheter för att kunna känna tillit till denne. Detta tar tid. Små barn klarar av att ha en till högst fem anknytningspersoner säger författarna. På förskolan innebär det att barnet skapar en anknytningsrelation till högst en av pedagogerna. Det är dock viktigt att barnen klarar att rikta anknytningsbeteenden till de andra pedagogerna i arbetslaget också hävdar författarna.

Styrdokument

I *Läroplanen för förskolan* (Lpfö 98 rev. 2010, s. 5-6) redogörs för att förskolan ska erbjuda alla barn ”en trygg miljö som samtidigt utmanar och lockar till lek och aktivitet”. Vidare beskrivs att förskolans arbete ska präglas av omsorg om varje individs välmående och känsla av trygghet, och samtidigt ska omsorg tillsammans med lärande och fostran bilda en helhet.

Förskollärare ska ansvara för

- att varje barn får sina behov respekterade och tillgodosedda och får uppleva sitt eget värde
- att varje barn tillsammans med sina föräldrar får en god introduktion i förskolan.

Arbetslaget ska

- visa respekt för föräldrarna och känna ansvar för att det utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolans personal och barnens familjer.

(Lpfö 98 rev. 2010, ss. 8, 13)

Förskolan skall fungera som ett komplement till hemmet. Arbetet med barnen ska ske i nära samarbete med hemmen för att skapa de bästa förutsättningarna till utveckling och lärande.

Här nedan tar vi upp delar av skollagen, barnkonventionen och skolverkets riktlinjer som vi tycker är relevant för barns anknytning. I 8 kap. 2 § av skollagen (SFS 2010:800) står skrivet att ”förskolan ska stimulera barns utveckling och lärande samt erbjuda barnen en trygg omsorg”. I FN:s konvention om barnets rättigheter, Barnkonventionen (2009, § 3) står att

Vid alla åtgärder som rör barn [...] ska barnets bästa komma i främsta rummet. [...] Konventionsstaterna ska säkerställa att institutioner, tjänster och inrättningar som ansvarar för vård eller skydd av barn uppfyller av behöriga myndigheter fastställda normer, särskilt vad gäller säkerhet, hälsa, personalens antal, och lämplighet samt behörig tillsyn.

Skolverket (2016, ss. 20 – 21) har riktlinjer om vilket antal barn i gruppen som är gynnsamt för respektive åldrar i förskolan. Det står att

Forskningen ger däremot stöd för att ju yngre barnen är desto färre barn bör det vara i gruppen. Om en barngrupp blir för stor riskerar de positiva effekterna av att vistas i en grupp att bytas till sin motsats. [...] ett riktmärke för antal barn i en barngrupp i förskolan sätts till 6–12 för barn i åldern 1–3 år.

Dessa dokument visar alla i riktning mot att barn ska få möjligheter att utvecklas väl och må väl, känna trygghet och få personalens tid och omsorg. Skolverkets riktlinjer talar om ett lägre antal i barn i gruppen som gynnsamt, speciellt för de yngsta, och att för stora grupper löper risk att få mer negativa konsekvenser. Barnkonventionen nämner också antal personal och deras lämplighet som faktorer att ta i beaktande i sammanhang där barn tas om hand av samhället.

Konsekvenser i förskolan

Barn med trygg anknytning har bättre social förmåga. Därmed blir barnens relationer till andra barn och vuxna också bättre. De har bättre självkontroll och känsloregleringsförmåga. De förstår lättare hur andra kan känna sig. De har också bättre problemlösningsförmåga då de är mer benägna av att utforska omvärlden (Broberg, Hagström & Broberg 2012, s. 108, 109).

Acer och Akgun (2010) tar upp att de första som ett barn knyter an till efter förälder eller annan omsorgsperson är oftast pedagoger på förskolan. De berättar att ett barn med trygg anknytning till sin förälder/omsorgsperson väntar sig svar, då hen signalerar olika slags behov, i samma utsträckning hos pedagoger på förskolan, som av sin omsorgsperson. Trygga barn kräver med tiden inte lika mycket kontakt med pedagogerna, och utvecklar överlag en större trygghet i sina övriga relationer. Acer och Akgun beskriver vidare att barn som har en otrygg anknytning, till förälder eller annan omsorgsperson, kan vara envis i sin kontakt med vuxna, men väljer inte lika noggrant vem de går till som de tryggt anknutna. De riskerar också att bli osynliga i någon del av lokalerna, då de inte förväntar sig eller gör anspråk på samspel och kontakt med pedagogerna i samma utsträckning. De förväntar sig att vuxna är mer likgiltigt inställda till dem själva som person, förklarar författarna. Även Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 73–78) belyser att barns tidigare erfarenheter av samspel med anknytningspersoner spelar en betydande roll för hur barnet förväntar sig bli bemött när det kommer till förskolan. Om barnet har med sig trygg anknytning till föräldrarna när de kommer till förskolan förväntar sig barnet också att pedagogerna kommer att bemöta dem på ungefär samma sätt vilket underlättar inskolningen och kontaktskapandet. Däremot om barnet

har en otrygg anknytning med sig, och är van vid att inte få sina behov tillgodosedda hemifrån, förväntar de sig heller inte att få dem tillgodosedda när de kommer till förskolan. Dessa barn drar sig undan kontakt och riskerar bli osedda av pedagoger då det lätt kan uppfattas som att de barnen klarar sig bra på egen hand. För dessa barn med undvikande anknytning brukar inskolningen gå ganska smärtfritt beskriver författarna vidare. Här krävs det tid av pedagogen, och ett intresse av att verkligen se barnet och vad som döljer sig innanför det skal hen byggt upp, för att kunna utveckla nya goda anknytningsrelationer.

Temperamentet påverkar anknytningsbehovet i förskolan. Att ha kunskap om barns olika temperament och en förståelse för att barn reagerar olika på händelser är en förutsättning för att pedagogerna ska kunna se och möta varje barns specifika behov. Med temperament menar Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss.134–138) barnets sätt att reagera på det som sker i omgivningen och på dess beteende i olika situationer.

Pedagogens egna anknytningserfarenheter spelar roll för vilken typ av omvårdnad man är bekväm med att ge. Har man många erfarenheter av gott omhändertagande, det vill säga upplevt en lyhörddhet för behov, utforskande av världen och behov av tröst och skydd under barndomen, har man lättare för att svara på dessa signaler senare i livet (Broberg, Hagström & Broberg 2012, s. 81). Acer och Akgun (2010) nämner också att pedagogernas egen anknytning är av vikt, då den påverkar deras möjlighet att erbjuda barn en trygg anknytning. De beskriver det som positivt om särskilt de som arbetar med yngre barn i förskolan själva har utvecklat ett tryggt anknytningsmönster i sin barndom. De mönster som ses från en persons egen barndom tenderar att upprepa sig. Dock behöver det nödvändigtvis inte bli så.

Anknytningens betydelse för barns inskolning

Kihlbom, Lidholt och Niss (2009, ss. 16–20) förklarar att arbetet med att skapa goda relationer både mellan barn och vuxen som mellan barnen är kärnan i förskolans arbete. Hon menar att det är en förutsättning för att barnen skall kunna samspela och känna sig trygga. Vidare belyser hon vikten av att pedagoger skapar en nära och god relation till varje barn, även till de barn som inte själva visar intresse till kontakt. För detta krävs det kontinuitet, tid, engagemang och kompetens för att det ska bli möjligt. Alla barn behöver ett personligt bemötande och fysisk närhet av vuxna som kan krama dem, hålla dem i handen, se på dem, tala med dem och le åt dem. De erfarenheter barnen gör i samspel med andra under de första levnadsåren har långsiktiga följder, och har därmed en stor betydelse för barnets hela utveckling.

Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 171- 172) förklarar att det är av vikt för pedagoger att ha kunskap om barns utvecklingsperioder. Generellt är det lättare att skola in barn under 1 ½ år jämfört med barn som är 1 ½ år upp till 2 år. Barn runt 18 månader har extra stort behov av närheten till sin förälder. Helst vill barnet ha någon vid sin sida hela tiden. Detta beror på att barn i denna ålder lättare kan förflytta sig själva och upptäckten av den stora världen gör att det kan kännas skrämmande. Därmed får barnen ett större behov av den trygghet som barn känner i förälders närhet. Detta är en normal reaktion men den är viktig att känna till och kunna förmedla till oroliga föräldrar som undrar vart den tuffa ettåringen tog vägen. Det är viktigt att inte pressa barnet utan ta det i barnets takt. Balansen mellan trygghet och utforskande hänger ihop därför, ju tryggare barnet känner sig ju mer vågar barnet utforska, upptäcka. Vidare påpekar dessa författare, att som pedagog är man en anknytningsperson under hela dagen på förskolan. Därför är det nödvändigt att söka förstå och svara på det barnet signalerar, och vara intresserad av hur de reagerar på de svar man ger. Ju mer en pedagog

förstår av barnets signaler ju klokare kan denne handla (Broberg, Hagström & Broberg 2012, s. 199). Niss och Söderström (2006, s. 27) berör hur betydelsefullt det är med pedagogens nära relation till barnen. Det handlar om ett ömsesidigt beroende mellan att barnet får en god omsorg och att det finns positiva känslor i relationen till barnet, betonar de. Finns dessa blir också vårdaren känsligare för hur hen ska sköta den fysiska omvårdnaden om barnet. Känslomässigt samspel och fysisk omsorg hör ihop och är tätt förbundna med varandra. Det är också av vikt att pedagogen har ett positivt förhållningssätt när de möter nya barn. Det innebär bland annat att vänta in barnet och accepterar barnets försiktighet i kontaktskapandet (Broberg, Hagström & Broberg 2012, s. 43).

Inskolning

Inskolningen har tre syften. Dels att vänja barnet vid den nya miljön. Dels att ge barnet möjlighet att knyta an till minst en av pedagogerna så att denne kan fungera som ersättare för föräldern när barnet lämnas på förskolan. Slutligen så syftar inskolningen till att vänja barnet vid att pedagogen kan fungera i rollen som anknytningsperson, så att anknytningssystemet försätts i viloläge, och barnet kan hänge sig åt lek och utforskande (Broberg, Hagström & Broberg 2012, s. 149). Att få barnet att knyta an till en pedagog och hjälpa barnet att skiljas från föräldern är det mest centrala i inskolningen menar Niss (2009, s. 30).

Det är en stor omställning för små barn att börja förskolan. Från anknytningen till föräldrarna ska de nu hitta nya anknytningspersoner och finna en trygghet med att vistas i en större grupp. Pedagogernas förmåga att möta barns behov är avgörande för att en god och trygg relation skall upprättas dem emellan (Kihlbom, Lidholt & Niss 2009, s. 13). Niss och Söderström (2006, ss. 48–49) tar upp hösten som en tid av ny start för alla barn på en förskoleavdelning. En del nya barn börjar, några av de äldre byter till en annan avdelning och alla har haft sommaruppehåll, från förskolan eller i alla fall från sin ordinarie miljö och/eller sina ordinarie pedagoger. Det är en viktig tid, betonar de båda, för att återskapa tryggheten för de barn som återvänder. Det är av vikt både för de barnen ifråga som är vana på avdelningen och för de nya som tillkommit. De gamla barnen påverkar stämningen på avdelningen, och när de är trygga och trivs smittar det av sig på de nykomna. De nya får då lättare att anpassa sig till förskolevistelsen, både vad gäller den nya miljön och de nya vuxna som de möter och ska knyta an till.

Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 38–42) klargör att om små barn ska utvecklas optimalt i förskolan är det viktigt att barnet får en god anknytningsrelation till åtminstone en av pedagogerna och när denne person inte är närvarande också kan känna sig bekväm med att visa anknytningsbeteende till någon av de andra. Barnet på förskolan får olika relationer till pedagogerna. Medan en pedagog blir anknytningspersonen som barnet vänder sig till när de känner hot eller fara, kan en annan pedagog bli favoriten när det gäller lek. Detta är bra att tänka på, att alla relationer är viktiga men ju yngre ett barn är och ju mindre tid barnet hunnit vistas på förskolan desto oftare kommer anknytningssystemet aktiveras och då blir anknytningspersonen viktigast. Kihlbom, Lidholt och Niss (2009, s. 13); och Broberg, Hagström och Broberg (2012, s. 22) betonar alla att pedagogers goda relationer till barnen aldrig kan ersätta föräldrarnas betydelse, men de ska fungera som ett komplement till den omvårdnad föräldrarna ger.

Det tar tid för det nya barnet att göra sig hemmastadd i förskolan och dess miljö. Barnet ska få förtroende för pedagogerna men också för barnen i gruppen. Hen ska vänja sig vid nya rutiner för lek, vila och måltider. För att ge barnet bra förutsättningar behöver det finnas rutiner i

verksamheten som återkommer i en viss ordning varje dag. Denna regelbundenhet lär sig barnet snart och det blir för barnet en grund att känna trygghet i, då barnet ej har hunnit utveckla en tidsuppfattning. Inskolningen bör få ta tid och anpassas till varje enskilt fall. Ett lyhört samspel mellan pedagoger och föräldrar är därför nödvändigt. Inskolningen ska ske först tillsammans med föräldrarna för att sedan successivt övergå till föräldrars frånvaro (Niss 2009, s. 25). Niss och Söderström (2006, ss. 111–115) beskriver olika aspekter att beakta vid inskolning av små barn i förskolan. Dessa är bland annat att pedagogen lägger manken till och ger rika tillfällen till god kontakt mellan barnet och hen. Ett annat är att förälder alltid går att finna på samma plats om och när barnet så vill och behöver. Barnen har vitt skilda erfarenheter när det gäller hur mycket kontakt de är vana att ha med andra människor. En del barn är vana vid att träffa många olika människor och umgås i stora sammanhang och med mycket folk. Andra barn är mest vana vid sina egna omsorgspersoner, eventuellt några ytterligare, och då kanske under lugnare omständigheter. Några barn är mer sociala medan andra tycker bäst om att leka ostört för sig själva. Någon är försiktig och en annan är orädd. På förskolan kommer barnen vara tillsammans med flera pedagoger och många barn i gruppen. Det innebär en större eller mindre förändring för dem som individer och därmed har de skilda förutsättningar för att anpassa sig till den nya miljön. Oavsett barnets erfarenheter betonar författarna att det är viktigt att föräldern sitter på samma plats under inskolningen. Då kan barnet alltid hitta sin förälder/omsorgsperson. Oavsett när och hur mycket barnet vågar lämna den vuxne, så finns barnets trygga bas/förälder alltid att återvända till. Det ger barnet mesta möjliga trygghet i den nya situationen, och chanserna att få till en god anknytning till pedagogerna blir optimala. Pedagogerna finns i rummet och försöker locka barnen till kontaktskapande lek och aktivitet. Niss och Söderström beskriver det som pedagogens roll och ansvar, att avgöra när föräldern kan lämna barnet och hur länge.

Otrygghet och stress

Kihlbom (2009, ss. 113–118) redogör för hur barn upplever stress. Ju yngre barnet är desto känsligare för stress är det. Stress är ett tillstånd då man upplever en obalans i både fysisk och psykisk mening. Ett litet barn kan hamna i ett stresstillstånd när hen känner stark oro och saknar trygg anknytning, en nära trygg kontakt med vuxen. Ett barn som däremot får sina grundläggande behov tillgodosedda, av bland annat mat, sömn, fysisk kontakt och emotionell närhet befinner sig i ett fysiskt och psykiskt jämviktstillstånd. Ett sådant barn känner sig tryggt. God omvårdnad tidigt hos barnet leder till bland annat bättre stresstålighet hos individen som vuxen. Avgörande är att anknytningspersonens omsorg är pålitlig och kontinuerlig. Alla avbrott i denna omsorg eller hot om detta, leder till stresstillstånd hos barnet. Ombyte av personal, eller andra förändringar av barngruppen på förskolan, som gör att den betydelsefulla kontinuiteten i trygga relationer bryts, kan leda till höga stresstillstånd hos barnet.

Kvalitetens betydelse

Vidare, beskriver Kihlbom (2009, ss. 118–124) ett samband mellan stress och kvalitet i verksamheten på förskolan. Han nämner bland annat buller, barngruppens storlek och personaltäthet som välkända stressfaktorer. Likaså nämner han vikten av längre inskolningstider, kompetens och utbildning hos personal, samt att relationerna mellan pedagog och barn kännetecknas av värme och lyhördhet och är stabil över tid. Även Lidholt (2009, s. 68–70) och Hagström (2010, s. 194) belyser personalens kompetens som en viktig kvalitetsfaktor, och Lidholt hävdar den dessutom som den enskilt viktigaste kvalitetsfaktorn.

Båda nämner kompetensen som särskilt viktigt när det gäller arbetet med de allra yngsta barnen och med de i behov av särskilt stöd, för att inte riskera sämre utveckling och lärande hos de barnen. Lidholt framställer också vikariesituationen som ett stort bekymmer. Bristen på fasta vikarier och brist på pengar för att ringa in vikarier försämrar förutsättningarna för anknytning och goda samspelsmönster. Hagström (2010, s. 194) redogör för att barn som växer upp där omsorgen om dem brister, behöver erbjudas kompletterande omsorg och anknytning i förskolan. En ökning av antalet pedagoger i verksamheten innebär inte nödvändigtvis garanti för en god kvalitet i förskolan. Hon betonar vikten av utbildning och kompetens inom anknytningsteori med mera, för att säkerställa att särskilt de utsatta barnen i samhället får sina grundläggande behov tillgodosedda. En riktad satsning på dessa tror hon ger mänsklig såväl som ekonomisk vinst på sikt, då det kan bryta mönster av mer otrygg och bristande anknytning mellan barn och förälder/omsorgsperson.

Johansson (2011, ss. 22–23) som är professor i pedagogik vid universitetet i Stavanger, Norge, har forskat bland annat om små barn på förskolan. Hon skriver om atmosfärer i förskolan och där inbegriper en samspelande atmosfär lyhördhet för barnens behov, tillåtelse att ibland överträda vissa gränser och att pedagogerna finns närvarande i barnens livsvärldar. Motsatsen kallar hon kontrollerande atmosfär och där råder ordning, maktkamp och behärskning. I den samspelande atmosfären finns möjlighet för barnen att bekräftas, lyssnas på samt få sina behov tillgodosedda. I den motsatta finns sämre möjligheter till detta, och därmed ser vi också mindre möjligheter för en god anknytning i den kontrollerande atmosfären. Författaren tar upp att i den kontrollerande atmosfären känner barnen mer otrygghet jämfört med den tryggare samspelande atmosfären. I den samspelande atmosfären däremot där individen ses och får större utrymme, menar vi att det finns bättre förutsättningar för att etablera en trygg anknytning. I ordet atmosfär inbegriper författaren samspel, attityder, förhållningssätt, engagemang och närvaro i barnens livsvärldar. Hon nämner de yngstas behov av god atmosfär som upplevs utvecklande och intressanta. Pedagogerna har ansvaret för att försöka skapa god atmosfär i arbetslaget, mellan barn och pedagog såväl som mellan barnen.

Kihlbom (2009, ss. 34–35, 49) klargör att en god kvalitet i förskolan är beroende av barngruppens storlek och personaltäthet. Huruvida personalen är utbildad liksom personlig lämplighet är också faktorer som påverkar kvaliteten. Vistelsetidens längd för barnen har också en avgörande betydelse. I sin forskning visar Commodari (2013) att ett barns anknytning till olika personer påverkar dess framtida lärande, uppförande, kognition och sociala kompetens. Commodari arbetar på universitetet i Catania, Italien, och hon är utbildad i kognitiv och biologisk psykologi såväl som kognitionsvetenskap. Hon har erfarenhet av ett flertal studier som gäller förskole- och skolbarns utveckling och några av dem berör också anknytningsteori. Commodari beskriver ett samband mellan kvalitén på en individs förskola och hur väl densamma lyckas med sina senare studier. Ett barn som får dåliga eller mindre bra möjligheter att knyta känslomässiga band till en pedagog på förskolan, på grund av personen ifråga eller mer strukturella faktorer som tid, barngruppens storlek med mera, kan inte i samma utsträckning ta tillvara de tillfällen till lärande, lek och samspel som verksamheten erbjuder. En trygg och god kontakt med en pedagog gör skillnad. I varje barngrupp finns det sköra barn som är särskilt sårbara, för dessa är nära relationer i tidiga år avgörande för barnets fortsatta utveckling. Sårbara barn kommer lättare efter i utvecklingen. Kihlbom (2009, s. 34, 49) lyfter att stora barngrupper leder till stress hos både barn och pedagoger. Verksamheten ska tillgodose varje barns behov! Tyngdpunkten i läroplanen ligger på lärandet, men när det gäller de yngsta barnen i förskolan är trygga relationer det allra viktigaste. Trygghet är dessutom en nödvändig förutsättning för lärandet enligt Kihlbom.

METOD

Nedan följer en redogörelse för vårt val av kvalitativ metod, samt urval av respondenter. Därpå följer en redogörelse av studiens genomförande, tillförlitlighet och trovärdighet, etiska principer och analys/ bearbetning.

Kvalitativ metod

Inom vetenskapsteorin nämner Thurén (2004, s. 16) begreppet positivism. Det har sina rötter i naturvetenskapen och går ut på att skapa en mer säker sanning. Han nämner motsatsen till positivism som hermeneutik och där existerar inte några absoluta sanningar. Fejes och Thornberg (2015, s. 71) beskriver att hermeneutiken handlar om att få tillgång till hur olika fenomen upplevs av människor, hur detta tolkas, förstås och förmedlas. Trost (2012, s. 23) förklarar att en kvalitativ metod lämpar sig när det gäller att hitta mönster och förstå människors tänkande och handlande. För att få svar på vilket sätt grunden läggs för trygg anknytning under små barns inskolning i förskolan samt hur förskollärare och barnskötare bemöter de yngsta barnen i samband med detta, tänkte vi oss att en kvalitativ metod var relevant. Det är inte en mängd svar som pekade åt ett visst håll vi ville åt, som skulle bli fallet i en kvantitativ metod. Det var istället pedagogers resonemang och förhållningssätt i sitt bemötande av de yngsta på förskolan, och deras möjlighet att få knyta an till någon där under förälders frånvaro, som vi var intresserade av. Med det syfte och den frågeställning undersökningen har, valdes en kvalitativ metod. Detta stämmer också med det Trost; Fejes och Thornberg beskriver som ett lämpligt användningsområde vad gäller kvalitativ metod.

Intervju

Som kvalitativt datainsamlingsverktyg använde vi oss av intervju, och vi valde semistrukturerade sådana som innebär att frågorna blir ganska öppet ställda och lite kan liknas vid ett samtal (Alvehus 2013, s. 83). Kihlström (2007, s. 48) beskriver också att en intervju kan liknas vid ett samtal men med den skillnaden att den fokuserar på något i förväg bestämt. Intervjuer kräver förberedelser med noggrant formulerade frågor och tänkbara följdfrågor, så att de i största möjliga mån kan besvara en studies syfte och frågeställning (Kihlström 2007, ss. 50–51). Vi diskuterade frågorna (se bilaga 1) ett flertal gånger både själva och med vår handledare, för att försöka få dem så tydligt formulerade som möjligt. Nackdelar med intervju som redskap kan vara att det tar tid, att det är arbetskrävande, samt att det kan vara svårt att motivera pedagoger att ta sig tid. Fördelen var att det fanns möjligheter att ställa följdfrågor under intervjuerna, vilket vi tror ökade både tillförlitligheten och trovärdigheten i vår undersökning. Det skapade också fler möjligheter för oss att få ihop tillräckligt med relevant underlag.

Urval

Vi har vänt oss till åtta förskollärare/barnskötare på fyra olika förskolor, och alla arbetar på småbarnsavdelningar. De aktuella förskolorna finns i fyra olika samhällen och är belägna i två olika kommuner. Detta tänkte vi ger en bredd i undersökningen. Det blir delvis ett bekvämlighetsurval, då vi haft vfu-placering på några av förskolorna. Fördelen med det är att vi tror oss få lättare att motivera ett deltagande. Vi ville ha med både förskollärare och barnskötare i undersökningen, för att få ett lite mer heterogent/blandat underlag (Alvehus 2013, ss. 67–69) Det fick vi. Sex förskollärare och två barnskötare deltog.

Nedan presenteras respondenter med fiktiva namn, titel och ålder på barngrupp.

Namn	Titel	Barngrupp
Anita	förskollärare	1–3 år
Lotta	förskollärare	1–4 år
Lena	förskollärare	1–4 år
Emelie	barnskötare	1–3 år
Eva	förskollärare	1–3 år
Karin	förskollärare	1–3 år
Siv	förskollärare	1–3 år
Anna	barnskötare	1–3 år

Genomförande

Arbetet började med att vi tillfrågade tänkbara respondenter. När vi hade fått det antal medgivanden som vi tänkt oss startade arbetet med frågor och missivbrev (se bilaga 2). Missivbreven mejlades ut till alla respondenter så fort de fått godkänt. De innehöll information om studiens syfte, intervjuens tänkta längd samt de forskningsetiska krav vi tänkt ta hänsyn till. Vi tänkte oss att varje intervju skulle ta ungefär en halvtimme, och det stämde i de flesta fall. Några blev dock kortare och tog endast 15-20 minuter. Vi meddelade i förväg att vi tänkte spela in intervjun för att respondenterna skulle vara beredda på detta och förhoppningsvis känna sig bekvämare i situationen. Tänkbara frågor arbetades fram och bearbetades sedan ett flertal gånger med fokus på syftet. En provintervju gjordes för att ha möjlighet att justera frågorna till det bättre, samt förbereda oss på eventuella följdfrågor som kunde hjälpa oss att få så utförliga svar som möjligt. Provintervjun gjorde inte att vi ändrade frågorna, men positivt med den var att vi kände oss lite tryggare och mer förberedda i rollen som intervjuare. Vi kände oss också lite mer övertygade om att få undersökningens syfte besvarat och att den beräknade tidsåtgången stämde. Kihlström (2007, s. 51) klargör vikten av att intervjun går att genomföra inom tänkt tidsram, då en intervju som drar ut på tiden kan vara stressande för intervjuare såväl som för respondent. Här ser vi en god nytta av att vi gjorde en provintervju först. När frågorna var färdiga och godkända bokade vi in våra intervjuer med respondenterna. Vi valde att göra fyra intervjuer var.

Intervjuerna gjordes på respondenternas respektive arbetsplatser, och rum valdes ut med möjligheter att få sitta ostört. Dock råkade vi i flera fall ut för att personer kom in i det rum vi valt för intervjun. Detta störde oss inte i någon större utsträckning och vi tror inte att respondenterna heller påverkades nämnbart. Dock finns kanske inte alltid optimala förutsättningar på förskolor att få sitta ostört. Att ha intervjuerna på annan plats kändes inte heller som något alternativ då det skulle ta mer tid i anspråk för respondenternas del. Anteckningsblock och penna hade vi tillhands för att kunna användas vid behov, och hela intervjun spelades in på våra mobiler. Alla intervjuerna lyssnades av och skrevs ner i efterhand. Det blev inte så mycket antecknat under tiden vi intervjuade, och det räknade vi inte heller med, men vi ville ändå gardera oss och ha möjligheter att komplettera den skriftligt. Enligt Kihlström (2007, s. 51) kan det vara bra att ha papper och penna till hands även om en intervju spelas in, då till exempel kroppsspråk och annat som inte är möjligt att uppfatta via hörseln, istället kan antecknas.

Etisk hänsyn

Inför en undersökning finns det fyra forskningsetiska krav att beakta enligt Vetenskapsrådet (2002). Löfdahl, Hjalmarsson och Franzén (2014, ss. 36–38) beskriver också dessa. De är informations-, samtyckes-, konfidentialitets- och nyttjandekravet. Informations- och samtyckeskravet innebar att alla berörda fick ta del av information om vår undersökning, vilka villkor och rättigheter som gällde, till exempel att deltagandet i studien var frivilligt och att de som respondenter hade rätt att när som helst avbryta sin medverkan. Detta fick de information om i missivbrevet. Konfidentialitetskravet ska garantera deltagarna anonymitet, det vill säga att undersökningens uppgifter ska förvaras på ett sådant sätt att ingen obehörig kan ta del av den och att både individ och förskola avidentifieras. I undersökningen var det bara vi som använde det inspelade och nedskrivna materialet, och ingen av de medverkande nämns med namn, arbetsplats eller dylikt. Vi var också noga med att hålla reda på anteckningar och hade inte dem liggande framme när de inte användes. Detta berättade vi muntligt på plats för intervjun och även i den förberedande informationen. Till sist har vi nyttjandekravet som säger att insamlade data bara får användas till forskningsändamålet ifråga. När vi är färdiga med denna undersökning kommer inspelningar såväl som skriftliga anteckningar att raderas eller på annat sätt förstöras. Samtliga av dessa krav, såväl som respondenter och deras svar, har vi försökt behandla med största möjliga respekt och hänsyn.

Tillförlitlighet och Trovärdighet

I undersökningen har vi valt ut intervjufrågor med stor noggrannhet. Vi försökte formulera dem så tydligt som möjligt, samt undvika ledande och/eller hypotetiska frågor. Frågorna tänkte vi skulle vara öppet ställda i den betydelsen att de inbjöd till längre och mer detaljerade svar. Frågorna använde vi i en provintervju innan den verkliga undersökningen ägde rum. Detta för att säkra undersökningens tillförlitlighet såväl som trovärdighet. Det förenklar också vid en eventuell replikation. Enligt Bryman (2011, s. 49) finns tre centrala begrepp inom samhällsvetenskaplig forskning, och dessa är reliabilitet, validitet och replikation. Reliabilitet betyder tillförlitlighet, och handlar om att en undersökning ska vara korrekt och pålitligt gjord. Validitet, eller trovärdighet, handlar om att det som undersöks verkligen är det som var tänkt att undersökas, alltså att man håller sig till ämnet. Replikation innebär att undersökningen ska vara repeterbar, alltså kunna upprepas av någon annan, vid ett annat tillfälle och med liknande resultat. Andra åtgärder för att säkra tillförlitlighet och trovärdighet är att tydligt beskriva hur vi gått tillväga vid val av respondenter, förskolor, genomförande och att vi är tydliga i vår resultatbeskrivning. En diskussion fördes om frågorna skulle lämnas ut till respondenterna innan intervjuerna. Det skulle ha kunnat ge mer uttömmande svar, då respondenterna fått förbereda sig. Det valdes bort för att intervjuerna riktade sig till förskollärare såväl som barnskötare, och ena frågan gällde om ankytningsteorin var bekant för dem. Denna fråga antogs bli mer besvarad med ett ja om respondenterna var förberedda, och därmed skulle trovärdigheten där minska. Plats för intervju valdes med möjlighet att få sitta ostört. Detta för att respondenten såväl som vi själva skulle kunna koncentrera oss under intervjun.

Analys/bearbetning

Den kvalitativa metoden går ut på att systematiskt undersöka och organisera sitt datamaterial för att komma fram till ett resultat. Denna metod kräver också analyser av datamaterialet under hela processen. I ett analyserande bryter forskaren ner sitt datamaterial till mer lätthanterligare enheter. De kodas och organiseras för att synliggöra mönster (Fejes och Thornberg 2015, ss. 34–35). För oss innebar det att först enskilt lyssna av intervjuerna ett

flertal gånger, transkribera dem och fundera över vilka likheter och skillnader som framträder i texten. Alvehus (2013, s.110) beskriver dessa steg som viktiga i ett analysarbete. Därefter sammanställdes alla svar och grupperades under respektive fråga. Proceduren gjordes sedan om gemensamt. I sammanställningen letades mönster och kategorier, för att kunna organisera och gruppera materialet i olika teman. De grupper som framträdde var bland annat förskolläraren/barnskötaren som anknytningsperson, inskolningens olika metoder och försvårande omständigheter för en mer trygg anknytning. Dessa grupper omformades sedan ett flertal gånger under arbetet, och de fick andra rubriker allteftersom vi tyckte oss se nya saker. Rubrikerna ovan fick istället heta: val av anknytningsperson, inskolningens betydelse samt faktorer som kan försvåra anknytningen.

RESULTAT

Nedan redovisas studiens resultat under rubriker som slutligen uppfattades som de mest kärnfulla och relevanta. Dessa är: mötet med föräldrar, första mötet med barnet, val av anknytningsperson, faktorer som kan försvåra anknytningen, trygghetsfaktorer, inskolningens betydelse och metoder för en trygg barngrupp.

Mötet med föräldrar

Samtliga respondenter anser att det viktigaste under inskolningen är att få barn och föräldrar bli trygga. De är också eniga om att en bra kommunikation med föräldrarna bidrar till barns trygghet. Hälften av respondenterna betonar här föräldrakontakten som mycket viktig.

Mötet med föräldrarna är viktigast, för det är där det börjar. Föräldrar måste känna sig trygga med att vi tar hand om deras hjärtan. Jag brukar säga det, att vi ska göra allt för att ta hand om deras hjärtan och varje gång jag lyfter det så slappnar föräldrarna av. Och sen säger jag, säger och menar, att verksamheten aldrig kommer före barnet, utan vi sätter barnet före verksamheten. [...] barnet behöver se att vi är vän med barnets förälder. (Anna, barnskötare)

[...] och att föräldern och jag skrattar och har en bra och god stämning med röst och så, för genom föräldern skolas vi in barnet. (Siv, förskollärare)

Bemötandet av föräldrarna, att man har en bra kommunikation med föräldrarna. [...] att de känner att de kan lämna barnet hos oss utan att behöva vara oroliga. (Emelie, barnskötare)

Det kan ju vara så att föräldrarna behöver skolas in också, så man behöver ju få en kontakt där. Sen skapa kontakt med barnen, så att de känner sig trygga. (Lotta, förskollärare)

I citaten ovan beskriver respondenterna betydelsen av att få en bra kommunikation med föräldrarna under inskolningsperioden. De skapar på olika sätt ett förtroende och de verkar väl medvetna om vad de gör. Det blir som en strategi för att inskolningen ska gå lättare. En strategi som verkar underlätta för föräldrarna att lämna sina barn och känna sig trygga med det. De berättar också att när föräldern känner sig trygg så smittar den känslan av sig på barnet. Det nämner även att en vänskaplig relation mellan pedagog och förälder får en positiv inverkan på barnet som kan bidra till att barnet lättare accepterar och vill knyta an till en pedagog.

Första mötet med barnet

Samtliga respondenter lyfter vikten av att ge barnen den tid de behöver för att känna sig bekväma i en ny miljö och med nya ansikten. Nedan beskriver några respondenter hur de ser på mötet med barnet i början av inskolningen.

barnen ska få komma till oss på deras egna villkor och få känna att de börjar knyta an till oss och att vi är personer som de kan tänka sig vara hos (Karin, förskollärare)

[...] att låta barnet få ta det i sin egen takt, för alla barn är ju olika. En del fixar att springa rakt in i verksamheten och börja leka, medans andra behöver sitta

och titta på och upptäcka vad som händer här, vad som förväntas av dem. Sedan brukar jag försöka tänka att det är barnet som får komma till mig, det är inte jag som tvingar mig på barnet. (Eva, förskollärare)

Inte dyka på dem direkt utan att de själva får utforska, sedan kan vi smälta in. Det är ju deras upptäckt först. Måste kolla in och godkänna oss (Anita, förskollärare)

I citaten ovan beskriver respondenterna vikten av att vänta in barnet, att inte stressa fram något utan ta det i barnets takt under inskolningens början. De nämner också betydelsen av att som förskollärare/barnskötare, vara försiktig och att låta barnet ta den första kontakten. En av respondenterna betonar mer barnets intressen än barnets känslor i det första mötet, som vi tolkar det.

Målet är att barnet ska visa oss vad de har för intressen, vad de är intresserade av just nu så att vi kan fånga upp det, och att de vågar röra sig i alla rum på avdelningen så man ser att en nyfikenhet finns. (Siv, förskollärare)

Respondenten ovan lägger mer vikt vid att tidigt se att barnet är nyfiskt och har intressen. Detta ser vi som en viss skillnad i jämförelse med övrigas svar. Gemensamt för alla respondenter är dock att de har ett intresse och en vilja att se till varje enskilt barn och dess behov.

Val av anknytningsperson

Samtliga respondenter i undersökningen var eniga om att barnen bör få en god anknytning till minst en av förskollärarna/barnskötarna på förskolan, samtidigt betonade de vikten av att barnen med tiden bör få en anknytning till alla i arbetslaget.

Anknytningen är A och O. Alla blir anknytningspersoner, men barnen väljer hierarkin. (Karin, förskollärare)

Barnet väljer ju vilken person den vill knyta an till och sen när tiden går liksom så knyter dom an till de andra i arbetslaget också. Men dom har ju ofta en favoritpedagog [...] bara dom är trygga så är det en vinst. (Eva, förskollärare)

Respondenterna uttrycker att för dem är det viktigaste att barnen själva får välja anknytningsperson. Vem av dem det blir verkar ha mindre betydelse för samtliga respondenter och deras kollegor. De sätter barns trygghet i första rum. Vidare förklaras att den av dem som tar inskolningssamtalet, inte nödvändigtvis behöver bli den person som barnet senare väljer att knyta an till. Det berättas att barnen har olika hierarkier där förskollärare/barnskötare väljs i en viss rangordning.

Sen tar ju barn olika av oss, olika saker som tröst, lekkompis och så vidare. (Anita, förskollärare)

I citatet ovan förklarar respondenten att barn väljer förskollärare/barnskötare efter olika syften. Ett barn kan välja att gå till en viss person när hen behöver bli tröstad för att sedan välja en annan när hen vill leka.

Samtliga respondenter nämner det som viktigt att barnen knyter an till två eller flera förskollärare/barnskötare i arbetslaget. De beskriver det som skört om något barn endast knutit an till en av dem. Nedan följer citat från några respondenter. Först berättar Karin om den tiden när varje förskollärare/barnskötare hade bestämda inskolningsbarn.

Var man då inte där en dag så kunde det nästan bli panik för att barnet knöt an så ofantligt bara till en person. Jag har varit med om att ha fått gå in på lediga dagar under inskolningsperioder bara för att det inte funkade annars. Så där ser jag en stor vinst med att göra som vi gör idag. (Karin, förskollärare)

Man kan prata om att avdelningen har en god anknytning till alla sina barn. [...] för att jag ska må bra som pedagog och som inte jobbar heltid så känner jag ju att anknytningsteorin kan stressa mig, för då behöver jag betyda så mycket för barnen, och det blir lite orimligt i det. Medmänsklighet ska vi ha och vi i arbetslaget ska känna för våra barn, men såpass mycket så att man har ont av att inte vara där får det ju inte va. Man måste ju få lov att bli sjuk. (Siv, förskollärare)

Respondenterna ovan beskriver på olika sätt hur det blir sårbart när en av dem blir oersättlig för ett barn. De menar att barnen måste få möjligheter att uppleva trygghet med alla i arbetslaget. Siv och Karin nämner på olika sätt nackdelar med anknytningsteorin, som de ser det, i den bemärkelsen att förskollärare/barnskötare blir svårare att ersätta för barnen. Vi kan uppfatta en medvetenhet hos samtliga respondenter, att de vill få nya barn trygga med hela arbetslaget. De arbetar för en hållbar verksamhet, för små såväl som för stora, även under tider av sjukdom och ledighet. Här verkar det finnas en intressant motsättning i respondenternas resonemang. Barnen får välja anknytningsperson men samtidigt ställs det krav på barnen att de ska kunna gå till vem som av förskollärarna/barnskötarna.

Faktorer som kan försvåra anknytningen

Gemensamt för respondenterna är att de beskriver barn som olika och att de kommer med olika förutsättningar att knyta an till nya personer. Flertalet av dem nämner att barn och förälder som är hårt knutna till varandra kan vara en försvårande faktor. Nedan följer några beskrivande resultat.

En del barn är svåra att nå, de vill inte ha kontakt. Då är det svårt. Det kan vara så att barnet har en dålig anknytning hemma som gör att det barnet inte förväntar sig mer. Då är det viktigt att möta barnet där det är, försöka få ögonkontakt och komma nära det barnet. (Karin, förskollärare)

En väldigt stark anknytning till föräldern kan vara svårt, att när man ser det, att här sitter dom jättehårt ihop, som ett, och när de nästan slits i stycken [...] då får man gå jättevarsamt fram. (Anna, barnskötare)

När föräldrar är obekväma och inte är redo att lämna ifrån sig barnen. (Eva, förskollärare)

I citaten nämns bakomliggande faktorer som kan försvåra en anknytning på förskolan. I sådana fall förklarar en respondent att då är det viktigt att vara lyhörd, försöka få ögonkontakt och försiktigt närma sig barnet för att få dess anknytningssystem i viloläge. Här nämns även

de barn som är väldigt hårt knutna till sina föräldrar som en anledning till att det kan vara svårt att skapa en god anknytning till barnet och det betonas att ett sådant barn inte behöver vara mer ledset än något annat barn. Respondenterna talar också om det motsatta, där föräldrar av olika anledningar har svårt att lämna sina barn på förskolan. Dessa föräldrar försvårar i många fall anknytningsprocessen mellan pedagog och barn enligt dem. De betonar vikten av att pedagoger börjar jobba med föräldrarnas trygghet först, i dessa fall. Vidare förklaras att det kan finnas bakomliggande problematik, som en diagnos av något slag, vilket försvårar anknytningen.

Flertalet respondenter beskriver strukturella faktorer som negativt påverkar verksamheten och därmed möjligheten att knyta an. Bland annat nämns barngruppens storlek, brist på personal och miljön.

Kanske att man är för lite personal, att man inte kan ge barn den tryggheten.
Barngruppens storlek [...] (Anita, förskollärare)

Vår miljö kan ju också bidra till barns otrygghet. Mycket konflikter till exempel gör barn otrygga. (Siv, förskollärare)

Respondenterna nämner många olika faktorer som kan försvåra och påverka anknytning i förskolan. Däribland framkommer flera som har med förutsättningar och struktur att göra. Andra har mer med anknytningsmönster och person att göra. Sammanfattningsvis ser vi att det blir många olika aspekter att förhålla sig till i pedagogers yrkesroll.

Trygghetsfaktorer

För småbarn kan det vara små detaljer som avgör skillnaden mellan en trygghetskänsla och en otrygg sådan. Några respondenter tar upp faktorer som kan bidra till barns upplevelse av trygghet som till exempel napp, snutte och vagn. En av respondenterna nämner istället sitt eget lugna förhållningssätt som en trygghetsfaktor. I hälften av intervjuerna togs detta ämne inte alls upp.

[...] vill man ha sin napp eller snutte så får dom ha det så mycket dom vill. Det spelar ingen roll om man är ny eller har varit här länge, det finns inga begränsningar på det. Om man känner sig otrygg då får man gärna sitta i vagn, både inne och ute. För då kommer man upp lite från golvet, man kommer ifrån de andra lite men man är ändå med och kan titta lite på avstånd [...] Man ska inte hålla på med en massa prestige i det här jobbet [...] känner man sig trygg av att sitta och gosa i någons knä så ska man få lov att göra det, hur mycket man vill, det är viktigt att framhålla när man jobbar med små barn. Vill man komma upp i en famn ska det alltid vara välkommet. Man kan inte få för mycket kärlek på det sättet. Man kan aldrig skämma bort någon på det sättet. (Karin, förskollärare)

Ja. Men inte hela tiden. Om det inte finns någon anledning att ha det. Då lägger vi bort det. [...] vi vill inte att de går med napp hela tiden. [...] De sitter i soffan när de vill ha dem. [...] vi leker och skojar bort övergångarna. (Anna, barnskötare)

Jag tror det är viktigt att vara lugn och trygg i sig själv, och så sprider man det i gruppen. (Eva, förskollärare)

I citatet ovan menar respondenten att det finns så många som har mycket åsikter om att barn inte ska gå om kring med napp och snutte och så vidare. Hon hävdar istället att barn som behöver trygghet ska få det på alla sätt. Hon nämner att de barn som vill upp i en famn, eller de barn som vill sitta och gosa, att de ska få göra det så mycket de vill under inskolningsfasen. Likaså nämner hon de barn som vill ha napp, eller snutte. Enligt henne ska barnen få ha det också, så mycket de vill. Hon framhåller att barn aldrig kan skämmas bort eller få för mycket kärlek på det viset. Vidare nämner hon att till de barn som inte tycker om att komma för nära en pedagog men som ändå behöver uppleva trygghet, används istället innevagnar. Då kommer barnet lite högre upp, får sin egen sfär, och kan upptäcka sin närmiljö en bit ifrån. Anna nämner också napp och snutte som viktiga faktorer för barns trygghet men säger samtidigt att de begränsar användandet till att barnen endast får använda dessa när de är ledsna och sitter i soffan. Anna förklarar också att de brukar skoja med barnet när de vill ta bort nappen så inte barnet blir ledset. Eva nämner vikten av att vara lugn och trygg som person. Att kunna sprida ett lugn i gruppen bidrar till barns trygghet. Barn känner av detta lugn enligt respondenten, och upplever pedagogen som mer tillgänglig, vilket gör det lättare för barnet att komma och tanka trygghet. Under intervjuerna kom det fram att alla respondenter såg det som viktigt att barn blir trygga på förskolan. Dock diskuterades det lite mer ingående i några av intervjuerna hur pedagoger kan bemöta och tillgodose barns trygghet.

Inskolningsmetodens betydelse

I intervjuerna ser vi att inskolningsmetoderna skiljer sig åt, men oavsett så påpekar alla respondenter att föräldrarna bör vara tillgängliga under ett par veckor. På några av förskolorna används en traditionell inskolning på ungefär två veckor. Andra bedriver en kortare inskolning. Alla respondenter är dock överens om att inskolningen ska anpassas efter individens behov.

Inskolningen är flexibel, individanpassad, det är det viktigaste. (Eva, förskollärare)

Vi läser av barnen och anpassar inskolningen efter dem. (Anna, barnskötare)

Familjen får vara med och påverka vilken metod [...] man försöker göra det tillsammans, de ska ju ändå vara delaktiga. Känner sig föräldrarna trygga och delaktiga så speglar det av sig på barnet och inskolningen går lite lättare. (Lena, förskollärare)

Vi ser väl lite hur det fungerar med barnen och föräldrar, hur de känner. (Anita, förskollärare).

Eva och Anna beskriver i citatet, vad även övriga respondenter uttrycker under intervjuerna, en inskolning som är flexibel och som anpassas till varje enskild individ. Detta nämns av dem alla som en mycket viktig aspekt, att i vissa fall kunna förlänga inskolningstiden och i andra fall korta ner den, allt utifrån barnets behov. Övriga respondenter ansåg i likhet med det Lena och Anita uttrycker i citatet, att inskolningen sker i samråd med föräldrarna.

I motsats till de andra respondenterna berättar Karin att de på hennes avdelning endast använder den kortare inskolningsmetoden. Hon beskriver den nedan.

Vi kallar den en snabbinskolning [...] vi räknar med att den går på fem dagar eller mindre. Den metod vi använder är att föräldrarna är med hela tiden. Första dagen är de med en timma sen ökar vi på med två timmar och så kör vi det ett par dagar. Och sedan är de med och äter lunch. (Karin, förskollärare)

Här är föräldern hela tiden närvarande och lämnar aldrig barnet under inskolningen. Detta i motsats till den traditionella, där föräldern går ifrån barnet kortare stunder i takt med att barnet blir van vid förskolan och anses kunna bli lämnat. Vinsten med snabbinskolning blir enligt Karin, att barnet inte ska behöva ängslas och vara oroligt för att bli lämnat av föräldern under själva inskolningen. Karin beskriver det så här:

Barnen behöver inte vara, behöver inte känna av att, när ska mamma och pappa gå, när lämnar de mig, utan de vet att när de kommer till oss då är de där tillsammans [...] Det gamla sättet att föräldrar gick ifrån en stund gjorde att barnen var på sin vakt och därmed blev otrygga. [...] För då har de byggt upp den tryggheten som behövs för att vara hos oss. (Karin, förskollärare)

Barnen beskrivs som trygga efter en sådan inskolning, och respondenten säger att de därefter kan lämnas på förskolan utan problem. Dock skall föräldern finnas tillgänglig veckan efter.

Men ny inskolning, som kommer alldeles nya så kan man inte ta det på tre dagar. (Lotta, förskollärare)

I motsats till Karin hävdar Lotta, att de barn som ej har gått på förskola tidigare inte kan skolas in på bara tre dagar. Här skiljer sig förskollärarnas åsikter åt. Under intervjuerna diskuterades också planeringen i samband med inskolning. Nedan följer några citat från respondenter.

Vi försöker att planera inskolningarna väl. Vi vill helst inte ha flera på en gång utan en i taget. [...] De gamla barnen måste vi vara noga med, att någon fokuserar på dem med. (Karin, förskollärare)

De andra barnen som finns med i barngrupp, som redan är inskolade får man ju inte glömma av [...] två tre tycker jag är lagom åt gången. Man kan även koncentrera sig på föräldrarna då. (Emelie, barnskötare)

Flera av respondenterna påpekar, i likhet med Karin och Emelie här ovan, att det är viktigt att inte glömma bort de gamla barnen när nya kommer. De betonar att de barn som finns på avdelningen sedan innan behöver också uppmärksamhet i perioder av nya inskolningar. Karin beskriver att de försöker planera väl inför inskolningar, och detta kom upp i flera av de övriga intervjuerna. Vidare lyfter Karin och Emelie i citaten ovan, hur många barn de vill skola in åt gången. Karin säger att de helst skolar in ett barn åt gången om det är möjligt, medan Emelie tycker att två till tre barn är lagom.

Metoder för en trygg barngrupp

Flera tankar kommer fram som handlar om hur barnen som grupp ska bli trygga tillsammans. Det har med verksamhetens upplägg, pedagogers närvaro och förberedelser för nya barns ankomst att göra. Alla respondenter beskriver vikten av att arbeta för att få barnen att känna att de hör ihop i gruppen.

Vi jobbar ju jättemycket med gruppen, egentligen hela första terminen, för att alla ska känna att de har en plats och för att de ska känna sig trygga. (Lena, förskollärare)

Har mer samlingar där vi fokuserar på vad vi heter, namnen på alla barn och fröknar. (Eva, förskollärare)

Vi gör en sådan här, bilder på alla barn i gruppen [...] Vårt mål med likabehandlingsplanen förra året var att skapa en vi-känsla, på frysen har vi stora

bilder med och större bilder på våra ansikten som vi använder i samlingen.
(Anna, barnskötare)

Respondenterna berättar att de arbetar aktivt med att få barngruppen sammansvetsad. Detta görs på olika sätt. Någon beskriver att de använder sig mycket av fotografier på barnen. Detta genom att ha bilder på alla barnen i lokalerna, använda de bilderna i samlingarna, samt skickar hem bilder på gruppens alla barn, så att de kan finnas med i samtal mellan barn och förälder efter avslutad dag på förskolan. En annan respondent nämner att de använder samlingarna till att främst prata om barnens olika namn. Lena beskriver att de alltid jobbar mycket med hela gruppen, speciellt i början, för att barnen ska känna sig trygga tillsammans. Hon vill att barnen ska få känna att alla är viktiga och varandras vänner.

Flera respondenter lyfter de mindre sammanhangen i miljön, som något av betydelse för barnens möjlighet att känna trygghet tillsammans i en ny grupp. Någras ord återges i citaten här under.

Vi stannar på lilla gården. Anpassar oss till individerna. Barns trygghet är alltid något vi har med oss i bakhuvudet när vi arbetar. (Eva, förskollärare)

I början är vi ju mycket bara på avdelningen, lära känna sina nya kompisar, sina fröknar och rum som vi har att va i. [...] Att de är med oss i början, det viktigaste. De behöver inte lära känna hela huset. Det kan man ta sen. (Lena, förskollärare)

Vi delar på dem så att vi inte har en hel hög gråtandes, utan de som är glada får vara kvar i rummet, blir man ledsen måste man få gå ut så det fortsätter vara glatt där. [...] Lekzoner, rums pedagogiken. Att inte ha de här öppna dörrarna, utan vi stänger. Vi har tre rums pedagoger som är där och fångar upp barnen när de kommer. Då får vi heller inte det här tomrummet att bara vandra runt. (Siv, förskollärare)

Ovan nämns om att hålla sig mest inne på sin avdelning, eller stanna på lilla gården vid utevistelse. Detta för att barnen först ska få känna sig trygga i den lilla gruppen och i de små sammanhangen. Därefter kan de utöka miljön till att gälla andra delar av förskolan, inne såväl som ute. Flertalet respondenter nämner i enlighet med Siv att de delar in barnen i mindre grupper för att etablera en större trygghet. Siv använder rums pedagogik som ett begrepp. Det avser en indelning av avdelningens barn i grupper, där dessa sedan leker i olika rum med en pedagog närvarande i varje sådan mindre grupp.

Några respondenter belyser att de är noga med att förbereda barngruppen inför ett nytt barns ankomst.

Vi pratar med dem om det nya barnet som ska börja. Vi presenterar också alltid föräldern för barnen när de kommer. (Karin, förskollärare)

[...] pratar med barnen om att ett nytt barn ska börja. (Eva, förskollärare)

Karin och Eva berättar att de inför en inskolning pratar med barnen om att ett nytt barn ska börja. De presenterar också barnet och dess föräldrar när de börjar för att barnen i gruppen ska veta vilka de är och kunna känna sig trygga.

Endast en av respondenterna betonar rutiner som speciellt viktiga vid terminsstart och nyinskolningar. Hon beskriver en fördel med fasta rutiner och så lite förändringar som möjligt. När barngruppen sedan känns stabilare kan andra och nya inslag tillkomma. Nedan följer ett citat från henne.

Rutiner är väldigt viktiga. Att man inte försöker hitta på en massa nya saker när man håller på med inskolning. Det skapar otrygghet. (Lotta, förskollärare)

DISKUSSION

Nedan diskuteras resultatet i relation till litteratur och forskning vi lyft fram. Därefter följer en diskussion om val av metod.

Mötet med föräldrar

I resultatet framkommer att samtliga respondenter ser föräldrakontakten som mycket viktig och som en stor del av arbetet. I resultatet betonar Anna till och med föräldrakontakten som viktigast, för det är där allt börjar menar hon. Siv nämner det som att genom föräldern skolar vi in barnet. I *Läroplanen för förskolan* (Lpfö 98 rev. 2010, s. 13) redogörs för att *”arbetslaget ska visa respekt för föräldrarna och känna ansvar för att det utvecklas en tillitsfull relation mellan förskolans personal och barnens familjer”*. Här tänker vi att yrket innebär ett stort ansvar eftersom det ingår i vårt uppdrag att upprätta goda sociala kontakter. Som pedagog behöver vi ha stor social kompetens och kunna bemöta många olika människor på ett respektfullt och inknärande sätt. Niss (2009, s. 19) beskriver att skapa och underhålla goda relationer med barn så väl som med vuxna är själva kärnan i förskolans arbete. Detta tänker vi kräver en aktiv insats av pedagogen och ett professionellt förhållningssätt. Vi menar att i dessa relationer handlar det om att bygga upp ett förtroende mellan förskollärare/barnskötare och förälder som gör det möjligt för föräldern att våga komma med sina frågor och funderingar. Morgonens möte med förälder och barn ser vi som särskilt betydelsefullt. Det kan få stor inverkan på hur den fortsatta dagen blir för såväl stor som liten. Vi behöver vara positiva i bemötandet även de dagar då det inte alltid känns så lätt. Vi tänker att vi vinner på att vara mer överseende i relationen med föräldrar för det ger troligtvis mer positivt tillbaka. Vi tror också det är viktigt att som pedagog kontinuerligt reflektera över sitt förhållningssätt och vad det får för konsekvenser.

I resultatet framkommer även betydelsen av att få föräldrarna trygga med att lämna sitt barn på förskolan. Flera respondenter nämner att om föräldern upplevs som trygg avspeglas den känslan på barnet. Det framkommer också att en vänskaplig relation mellan pedagog och förälder gör det lättare för barnet att acceptera en ny pedagog och därmed lättare knyta an till denne. Vår fundering blir här om inskolningen börjar redan i kontakten med föräldern, istället för i det första mötet med barnet. Enligt Lpfö 98 (rev. 2010, s. 13) ska förskollärare ansvara för *”att varje barn tillsammans med sina föräldrar får en god introduktion i förskolan”*.

Första mötet med barnet

Samtliga respondenter belyser vikten av att vänta in barnet. Det innebär en försiktighet i det första mötet och att låta barnet ta det i sin egen takt. Karin beskriver det som att barnen ska få komma till dem på sina villkor och låta dem ta första kontakten. Det krävs tid, engagemang och kontinuitet, för att en relation och anknytning ska utvecklas. Barnet bör ges goda möjligheter att skapa en relation till pedagogen, och hinna få positiva trösterfarenheter, för att kunna känna tillit till denne (Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss. 67,71). För pedagogen är det viktigt att visa respekt, vara lyhörd och ödmjuk inför barnet. Anita nämner att barnet ska få möjlighet att iaktta och godkänna pedagogen och ge hen mandat att närma sig. Det är betydelsefullt att pedagogen visar respekt för barnets integritet och inte dyker på barnet för snabbt. Inskolningen innebär en stor omställning för barnet då både miljön, avdelningens barn och pedagoger är nya för dem. Acer och Akgun (2010) tar upp att pedagoger på förskolan oftast är de första som ett barn knyter an till efter förälder eller annan

omsorgsperson. Barnen kommer med olika anknytningserfarenheter och detta får betydelse för vad de förväntar sig när de kommer till förskolan. De förväntar sig samma bemötande och respons på signaler som de är vana vid hemifrån (Acer & Akgun 2010; Broberg, Hagström & Broberg 2012, ss. 73–74). Detta framkommer också i ett av citaten lite senare i resultatet. Vi tror att detta är viktigt att tänka på och vara lyhörda inför.

På förskolan blir vi som pedagoger barnets sekundära anknytningsperson, vilket medför att vi blir föräldrarnas ersättare då de är frånvarande. Barnet bör ges personliga upplevelser av att pedagogen kan trösta och fungera i förälders ställe. För detta krävs det tid, engagemang och kontinuitet. Det kommer an på pedagogen att ge möjligheter till detta enligt Broberg, Hagström och Broberg (2012, ss. 67, 71). Detta går också i linje med Bowlby's (2010) anknytningsteori där fokus mer är på anknytningspersoner och deras kompetens. Här menar vi att det blir en balansgång mellan försiktigt bemötande och aktivt engagemang och att de egna erfarenheter vi bär med oss blir till hjälp. Känner vi igen oss i en situation eller känsla så är det lättare för oss att identifiera den och veta hur vi ska bemöta den. Enligt Broberg, Hagström och Broberg (2012, s. 81); Acer och Akgun (2010) spelar pedagogens egna anknytningserfarenheter roll för vilken typ av omvårdnad hen är bekväm med att ge. Slutsatsen blir att hur kan pedagoger med mindre goda sådana erfarenheter fungera i rollen som sekundär anknytningsperson, och hur stor roll spelar deras personlighet i detta.

I resultatet framkommer också vikten av att i de första mötena uppmärksamma barnets intressen. Detta för att pedagoger ska kunna fånga upp dem och etablera en kontakt med barnet utifrån dem, enligt vår tolkning. En slutsats vi kan dra av detta är att vi som blivande förskollärare kan använda oss av barns nyfikenhet och intresse för att lättare etablera en kontakt.

Val av anknytningsperson

I resultatet framkommer hos samtliga respondenter, en enighet om att varje barn bör få en god anknytning till minst en av pedagogerna på förskolan. Samtidigt lyfter alla att de helst ser att barnet knyter an till varje pedagog i arbetslaget. Nästan alla nämner att barnet själv väljer vem det vill knyta an till. Positivt är att vi ser en stor öppenhet i barns inflytande vad gäller val av anknytningsperson. Vi hade nog förväntat oss en mer strikt syn på barnets möjligheter att välja. Från vår synvinkel är det en vinst att barnets behov i större utsträckning får styra. Flera av respondenterna uppger att det inte spelar någon roll för dem vem som barnet väljer utan barnets upplevda trygghet är det viktiga. Som vi uppfattar det så ligger det inte någon prestige i detta kollegorna emellan. Detta överraskar oss positivt.

I resultatet konstateras att barn har olika hierarkier där pedagogerna väljs i en viss rangordning. Respondenterna nämner att varje barn har en favoritpedagog som de väljer att vända sig till i första hand. Samtidigt nämns att barn väljer pedagog utifrån syfte. En pedagog kanske är favorit när det gäller lek medan en annan pedagog prioriteras när barnet vill bli tröstat. Broberg, Hagström och Broberg (2012, s. 69) förklarar att den organiserade hierarkin är medfödd och fyller en funktion. Det har att göra med att barnet i händelse av fara snabbt kan söka skydd hos den bäst lämpade. Överst i hierarkin är ofta barnets mamma. Så länge någon högre upp i hierarkin finns tillgänglig för barnet väljs denne förklarar författarna vidare. Här tänker vi att personkemin spelar en betydande roll. Här tror vi att ett arbetslag vinner på att inte jämföra sig för mycket med varandra utan i stället se varandra som komplement. Finns det någon i arbetslaget som barnen oftare väljer så kanske det kan finnas

skäl till självreflektion tänker vi. Kanske bör man då fundera över sitt eget förhållningssätt gentemot barnen, istället för att eventuellt känna avundsjuka gentemot kollegan.

I resultatet ser vi att samtliga respondenter beskriver verksamheten som sårbar om barnet endast knyter an till en pedagog. Siv med flera nämner en känsla av stress då något barn bara väljer en pedagog i arbetslaget. Vi tycker att det borde ligga i varje förskollärares eller barnskötarens intresse att få barnen att vilja knyta an. Vi kan dra en parallell till stycket ovanför där vi nämner att det kan finnas anledning för en förskollärare eller barnskötare att fundera över sitt eget förhållningssätt, eftersom det är dennes ansvar att etablera dessa kontakter och inte barnens. Slutsatsen vi drar av detta är att verksamheten blir stabilare då kunskap om anknytning och anknytningshierarkier finns. Då tror vi också att en större strävan finns att erbjuda barn möjligheter till en god anknytning. Det leder till att verksamheten fungerar bättre vid sjukdom och ledighet. Samtidigt kan vi i resultatet ana en motsägelse till Bowlby's (2010) anknytningsteori, då den tar upp att de yngsta barnen i förskolan inte klarar att knyta an till mer än högst en pedagog. Vi funderar här på om det som eftersträvas i resultatet innebär ett orimligt krav på barnet. Viljan av att få barnet att knyta an till arbetslagets alla pedagoger kanske inte ens är möjligt för de yngsta. Är det barnet som ska anpassa sig efter verksamheten eller ska verksamheten anpassas efter barnet funderar vi på. Å ena sidan är det en bekvämlighetsaspekt för förskollärare, barnskötare och övriga, att barnet fungerar bra med samtliga i arbetslaget. Den andra aspekten är att barnets bästa beaktas, i betydelsen av att barnet kan uppleva trygghet med mer än en i arbetslaget. Här ser vi att det kan bli en motsättning i relation till Bowlby's anknytningsteori vad gäller barnets bästa, antal anknytningspersoner som eftersträvas på förskolan i förhållande till barnets förmåga.

Faktorer som kan försvåra anknytningen

Barns olika egenskaper och förutsättningar tas upp i resultatet. Ibland finns det omständigheter som kan försvåra anknytningen. Bowlby (2010) tar i sin teori upp olika mönster i anknytning, och hur dessa senare kan påverka individens förmåga att reglera känslor och knyta an till nya personer. Vilket anknytningsmönster ett barn får beror enligt författaren på hur en förälder visar omsorg om sitt barn. Vidare beskriver han att om ett barn inte är van vid att bli bemött av vuxna som ser dess behov och svarar på dess signaler, så förväntar sig barnet inte heller det av andra vuxna. I resultatet framkommer vissa faktorer som förskollärare/barnskötare ser försvåra barnets anknytning till dem. Bland dem nämns föräldrar som är hårt knutna till sina barn, och tvärtom barn som är hårt knutna till sina föräldrar, samt även barn med sämre anknytningserfarenheter. Vad gäller föräldrar som är hårt knutna till sina barn diskuteras i resultatet att föräldrar kan ha svårt att lämna sina barn på förskolan och att det då handlar om att först få föräldern trygg med situationen. Med en förälder som är hårt knutet till sitt barn menas att det främst är föräldern som har svårigheter med separationen. I resultatet nämns anledningar som stress, otrygghet och att föräldern inte är redo att lämna ifrån sig barnet. Här funderar vi på om föräldrarnas egen erfarenhet och bild av förskolan spelar en stor roll. En annan aspekt är vad som krävs av oss som förskollärare/barnskötare i bemötandet av föräldern, om denne kommer med svåra livserfarenheter som genererar en större rädsla och oro för att lämna ifrån sig sitt barn. Kihlbom (2009, s. 29) beskriver att överlämnandet av barnet på förskolan kan försvåras av föräldern, om denne uttrycker oro eller ångest över situationen. Här tror vi att samtal och en god kontakt med föräldern under inskolningen kan bli en hjälp. Om vi som förskollärare/barnskötare kan närma oss föräldrarnas förväntningar och eventuella oro, ger det oss bättre förutsättningar och möjligheter att tillsammans lyckas med inskolningen.

I resultatet framkommer också att barn kan vara hårt knutna till sin förälder och detta kan vara en försvårande faktor för anknytning till nya personer. I dessa fall framhålls vikten av ett extra varsamt tillvägagångssätt. Här kan vi se en avvägning mellan att försiktigt driva på utvecklingen så att barnet vågar lämna föräldern, och samtidigt vara lyhörd och gå försiktigt fram.

I resultatet beskrivs att en del barn inte vill ha eller söker kontakt. Det nämns att det kan bero på en otryggare anknytning vilket gör att barnet har mindre förväntningar på samspel. Att barnet utvecklat en otrygg anknytning kan ha många olika orsaker. Broberg, Hagström och Broberg (2012, s. 132) förklarar anknytningsteoretiska anledningar till detta som till exempel att föräldrarnas egna problem tar så mycket resurser i anspråk att det inte finns tid och ork över för barnet. Här finns tankar på vad vi som förskollärare kan möta i verksamheten, särskilt med tanke på alla flyktingar som kommit till Sverige. Vad ger det för konsekvenser för verksamheten och vilka möjligheter har vi att möta och räcka till för detta med tanke på vad de har med sig i bagaget. Det blir också en balansgång mellan hur mycket vi empatisk kan bemöta enskilda individer och hur mycket verksamheten tillåter oss. Här tänker vi att kunskaper i anknytningsteorin ger fördelar. Hagström (2010) beskriver de fördelar det kan ge barn, särskilt de mer utsatta, om de ges möjligheter till en kompletterande anknytningsrelation i förskolan. Det gör det möjligt att bryta otrygga anknytningsmönster och barnet får bättre förutsättningar till utveckling och lärande.

I resultatet framkommer en del försvårande faktorer som har mer med verksamhetens struktur och miljö att göra. Saker som nämnt är stora barngrupper, brist på personal, brist på kontinuitet i arbetslaget och en konfliktrik miljö. En slutsats vi kan dra av det vi sett i de olika verksamheterna, är att barngrupperna är större än vad Skolverket i sina riktlinjer rekommenderar (Skolverket 2016, ss. 20–21). Funderingar kring brist på personal och kontinuitet blir att de yngsta barnen på förskolan är extra utsatta och sårbara, då de oftast inte kan knyta an till mer än en enligt Bowlby (2010). Vikarier innebär för dem en ökad stress och otrygghet jämfört med de några år äldre barnen. I resultatet nämnt också en konfliktrik miljö. Är det stora barngrupper generellt som orsakar konflikter, är det konstellationen av individer i gruppen, eller möjligen barn med olika särskilda behov att ta hänsyn till. Ytterligare tankar här blir hur brist på personal och kompetens inverkar. Hagström (2010, s. 194); Lidholt (2009, ss. 68–70) nämner personalens kompetens som en mycket viktig kvalitetsfaktor i förskolan, särskilt i arbetet med de yngsta.

Trygghetsfaktorer

Som trygghetsfaktorer nämns i resultatet napp, snutte, innevagn och ett lugnt och tryggt förhållningssätt hos pedagoger. Detta får oss att tänka på de olika atmosfärer som Johansson (2011, ss. 22–23) beskriver i sin avhandling. Hon nämner olika grader av samspelande såväl som kontrollerande atmosfär. Den samspelande atmosfären innebär ett mer tillåtande förhållningssätt. Några respondenter i vår undersökning visar på ett sådant, då de verkar ha förståelse för den ökade trygghet ett barn kan uppleva, då det tillåts att ha exempelvis napp eller snutte. Vi förvånas av att inte fler respondenter nämnde dessa trygghetsfaktorer under intervjuerna, då de ofta är centrala för de yngsta barnen. Enligt våra egna erfarenheter finns det många regler kring användandet av napp och dylikt. Funderingar finns på vad som påverkar alla dessa regler och åsikter. Är det barnets bästa som prioriteras, är det pedagogers principer och prestige eller är det föräldrars önskan som styr. Här tror vi som blivande pedagoger att det är viktigt att lyfta frågan i arbetslaget. Detta för att få ett gemensamt förhållningssätt och samtidigt medvetandegöra de olika konsekvenser valen får. I resultatet

nämns också att en lugn utstrålning hos pedagogen sprider trygghet i barngruppen. Här kan vi se ett dilemma, då det kan vara svårt att utstråla ett lugn i stressade situationer. Detta ser vi som en kompetens som kanske endast kan läras genom praktisk erfarenhet.

Inskolningsmetodens betydelse

Resultatet visar enhälligt en flexibilitet och individanpassning kring inskolningen. Detta överraskade oss positivt då alla respondenter visar på en lyhördhet för barnens behov. Det framkommer också att inskolningen sker i samråd med föräldrarna. Detta är i enlighet med Lpfö 98 (rev.2010, s. 13) som beskriver att föräldrarna ska göras delaktiga och ges inflytande i verksamheten. I stort beskrivs två olika inskolningsmetoder, en längre på cirka två veckor och en kortare som genomförs på max fem dagar. Här stöter vi på meningsskiljaktigheter. En av respondenterna i resultatet beskriver att de konsekvent använder sig av en kort inskolningsmetod. Även här är metoden individanpassad men som längst fem dagar lång. Syftet med denna metod hävdar respondenten, är att barnet hinner bli helt tryggt med dem och förskolan eftersom föräldern hela tiden finns med. Även om flera respondenter nämner en kortare inskolningsmetod betonas samtidigt att de yngsta barnen oftast behöver en längre sådan för att hinna bli trygga. En längre inskolningsmetod används därför hos de övriga respondenterna. Vi kan se att i den ena metoden blir tiden mer avgörande för att hinna få barnet tryggt. I den andra är det förälders närvaro som avgör. Oavsett metod kan vi se att barnets trygghet är målet för pedagogerna.

I resultatet tydliggörs också planeringen som viktig för en bra inskolning. Inte någon av respondenterna nämner en gruppinskolning som önskvärd utan hellre en eller ett fåtal barn åt gången. Samtliga respondenter nämner vikten av att också lägga fokus på de gamla barnen under inskolningsperioden. Niss och Söderström (2006, ss. 48–49) diskuterar att fördelen med en fortsatt uppmärksamhet på de gamla barnen i verksamheten, är att deras trygghet i så fall smittar av sig på de nykomna. Här tänker vi som blivande pedagoger att det blir extra viktigt att komma ihåg att ägna sig åt de barn som redan finns i verksamheten, då de nya barnen per automatik kommer i fokus.

Metoder för en trygg barngrupp

Resultatet visar på många olika idéer när det gäller att få ihop en trygg barngrupp med mål att skapa en vi-känsla. Arbetet med barns relationer till varandra beskrivs som det centrala. Här ser vi likabehandlingsarbetet vara i fokus. För att alls kunna utveckla och stimulera en barngrupp är en grundtrygghet hos barnen en förutsättning, som vi tolkar det. Broberg, Hagström och Broberg (2012, s. 20) redogör för Bowlby's anknäytningsteori, där det beskrivs att anknäytningssystemet behöver vara i viloläge för att ett barn ska kunna ägna sig åt lek och utforskande. Vår slutsats blir här, att förutsättningar för en trygg barngrupp har sin början i att varje individ får en trygg anknäytning till någon av pedagogerna. Detta tycker vi går i linje med Bowlby's teori och även med läroplanens riktlinjer. Enligt Lpfö 98 (rev. 2010, s. 5) ska förskolan lägga grunden för ett livslångt lärande, och därmed kommer vi fram till att anknäytning i förskolan är A och O.

Metoddiskussion

Syftet med studien var att undersöka hur pedagoger resonerar kring små barns anknytning under inskolning i förskolan. Vi valde därför en kvalitativ metod med semistrukturerad intervju som redskap. I en sådan intervju är frågorna öppet ställda och liknar mer ett samtal enligt Alvehus (2013, s. 83). Denna metod passade för syftet, då vi ville ha utförliga svar på våra frågor. Dessutom gav metoden oss möjlighet att ställa följdfrågor för att försäkra oss om att få tillräckligt uttömmande svar. Dock togs inte de möjligheterna tillvara i några av intervjuerna. Här har vi diskuterat olika anledningar till varför, och kommit fram till att en möjlig anledning kan vara att dessa intervjuer var inbokade samma dag vilket upplevdes stressande för den som intervjuade. Dessa intervjuer blev cirka 15 minuter långa jämfört med de övriga som blev mellan 25–30 minuter. I de längre intervjuerna bidrog nog en del förkunskaper till att det ställdes fler följdfrågor. Vi hade planer på att vara med båda två på några intervjuer men det blev inte så därför att vi kände att tiden inte räckte till och att intervjuplatserna var långt ifrån varandra. Detta ser vi som en liten nackdel då vi annars kunnat stötta varandra under intervjuerna, då en av oss var mer osäker i den rollen. Att intervjuplatserna låg långt ifrån varandra berodde på att vi försökte få en så stor bredd som möjligt i underlaget. Detta gjordes genom att välja förskolor på olika orter, i olika kommuner och respondenter med olika utbildning.

Vad gäller valet av respondenter så blev det delvis ett bekvämlighetsurval då vi har haft vår verksamhetsförlagda utbildning på några av förskolorna. Genom att fråga personer som var kända för oss så trodde vi oss lättare få ihop respondenter till undersökningen. Detta blev också en tidssparande åtgärd ser vi nu i efterhand. Vi visste på förhand vem vi skulle fråga efter när förskolorna kontaktades och vi fick direkt ett ja från alla tillfrågade, vilket gjorde proceduren kortare. Vi tror det är mer motiverat att delta när vi som frågar är för dem kända personer. Positivt var också att intervjun blev lättsammare att inleda och genomföra när vi kände till varandra sedan tidigare. Samtidigt fanns en ökad risk för att falla ifrån ämnet och prata om annat. Vi lyckades dock väl med att hålla oss till ämnet. En av oss gjorde en provintervju. Detta innebar att den beräknade tidsåtgången per intervju verkade stämma. Det gav chansen att reflektera i rollen som intervjuare, och förberedde oss på möjliga följdfrågor. Däremot ändrades inte några frågor efter detta då de verkade fungera i sitt sammanhang. Så här i efterhand ser vi dock att första intervjufrågan kanske var onödig och svaret givet. När vi skickade ut missivbrevet diskuterade vi även att bifoga frågorna. Det hade kunnat ge oss utförligare svar men vi avstod från detta på grund av risken för missvisande sådana. Eftersom frågorna handlar om anknytningsteorin skulle respondenterna eventuellt kunnat läsa på om detta.

Vi valde rum med tanke på att få sitta ostört. Dock råkade den ena av oss ut för att personer kom och störde i två av intervjuerna. Detta avbrott störde inte samtalet i någon större utsträckning. Vi tänker att det säkert kan vara svårt att hitta en helt ostörd plats på vissa förskolor. Alla intervjuerna spelades in på mobilen, och respondenterna var informerade om detta för att känna sig bekväma i situationen. Att spela in intervjuerna var för oss ett nödvändigt och självklart val då vi inte hade kunnat få med alla svar genom att endast anteckna. Kihlström (2007, s. 51) nämner det som en fördel att ha med papper och penna även om intervjuerna spelas in. Där kan man anteckna kroppsspråk och annat som inte kan

uppfattas via en ljudinspelning. Detta tog vi fasta på, dock fick vi ingen större användning för det. Positivt med inspelningen var också att vi i efterhand kunde lyssna på hela intervjuerna obegränsat antal gånger. Det gör undersökningen mer tillförlitlig då detaljer lättare kommer med.

En slutsats vi kan dra av våra intervjuer är att de kunde ha blivit bättre med mer övning och erfarenhet, då några av dem blev i kortaste laget och inte så detaljerade som vi hade önskat. Det hade gått att få ut mer av dessa intervjuer om vi hade ställt fler och bättre följdfrågor. Här tänker vi bland annat på detta med barns trygghetsfaktorer i form av napp och snutte. Detta tar vi med som en lärdom.

Vi tycker studien var intressant och givande att göra. Ett fortsatt arbete inom detta skulle kunna vara att göra ett informationsblad om anknytningens betydelse till främst vikarier inom förskolan. Detta för att ge dem förståelse och kunskap. Genom att intervjua ett antal vikarier får vi reda på hur informationen i bladet ska se ut. Därefter tänker vi att efter några månader följa upp intervjuerna med respondenterna samt med övriga i arbetslagen. Det skulle vara intressant att se om en sådan information skulle kunna bidra till utveckling och påverka förhållningssätt. På detta sätt skulle vi också lyfta och aktualisera anknytningen som ämne i förskolan.

REFERENSER

Acer, D. & Akgun, E. 2010, "Determining attachment styles of the pre-school teacher candidates", *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, vol. 2, no. 2, pp. 1426-1431.

Alvehus, J. (2013). *Skriva uppsats med kvalitativ metod: en handbok*. Stockholm: Liber.

Aroseus, F. (2013) *Bowlbys anknytningsteori*.

<https://lattattlara.com/utvecklingspsykologi/bowlbys-anknytningsteori/>

Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter. (2009). Stockholm: UNICEF Sverige

Bowlby, J., Wiking, P. & Risholm Mothander, P. (2010). *En trygg bas: kliniska tillämpningar av anknytningsteorin*, 2. utg. edn, Natur & kultur, Stockholm.

Broberg, M., Hagström, B. & Broberg, A. (2012). *Anknytning i förskolan - vikten av trygghet för lek och lärande*. 1. uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Brodin, M. & Hylander, I. (2012). *Att bli sig själv: Daniel Sterns teori i förskolans vardag*. Stockholm: Liber

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2., [rev.] uppl. Liber, Malmö.

Comodari, Elena (2013). Preschool teacher attachment, School Readiness and Risk of Learning Difficulties, *Early Childhood Research Quarterly*, vol. 28, nr. 1, ss. 123-133.

Fejes, A. & Thornberg, R. (2015). *Handbok i kvalitativ analys*, 2., utök. uppl. edn, Liber, Stockholm.

(Hagström, B. (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskola*. Diss. Lund: Lunds universitet.)

Hagström, B. & Malmö högskola. Lärarutbildningen (2010). *Kompletterande anknytningsperson på förskola*, Lärarutbildningen, Malmö högskola.

Hellberg, A. (2015). *Psykologi i förskolans vardag*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Hwang, P. & Nilsson, B. (2011). *Utvecklingspsykologi*, 3., rev. utg. edn, Natur och kultur, Stockholm.

Johansson, E. & Sverige. Skolverket 2011, *Möten för lärande: pedagogisk verksamhet för de yngsta barnen i förskolan*, 2., rev. uppl. edn, Skolverket, Stockholm

Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. (2009). Inledning. I Kihlbom, Magnus, Lidholt, Birgitta & Niss, Gunilla. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson, ss. 9–17.

Kihlbom, M. (2009). Förutsättningar för kvalitet. Gruppstorlek, personaltäthet och vistelsetid. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson, ss. 34- 45.

Kihlbom, M. (2009). Principiellt om kvalitet. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson, ss. 46- 55

Kihlbom, M. (2009). Stress, en reaktion på otrygghet. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson, ss. 113- 122.

Kihlbom, M. (2009). Forskning om förskolan. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson, ss. 123- 155.

Kihlström, S. (2007). Intervju som redskap. I Dimenäs, Jörgen (red.). *Lära till lärare: att utveckla läraryrket - vetenskapligt förhållningssätt och vetenskaplig metodik*. 1. uppl. Stockholm: Liber, ss. 47- 69.

Killén, Kari (2014). *Förebyggande arbete i förskolan: samspel och anknytning*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lidholt, B. (2009). Synpunkter på rekrytering, utbildning och kompetens. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson, ss. 123- 155.

Läroplan för förskolan Lpfö 98. [Ny, rev. utg.] (2010). Stockholm: Skolverket.

Löfdahl, A., Hjalmarsson, M. & Franzén, K. 2014, *Förskollärarens metod och vetenskapsteori*. 1. uppl. Stockholm: Liber.

Niss, G. (2009). Samspelet mellan barn och vuxna. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson, ss.18- 24.

Niss, G. (2009). Barnets start i förskolan. I Kihlbom, M., Lidholt, B. & Niss, G. *Förskola för de allra minsta: på gott och ont*. Stockholm: Carlsson, ss. 25- 33.

Niss, G. & Söderström (2006). *Små barn i förskolan: den viktiga vardagen och läroplanen*, 2. uppl. Studentlitteratur, Lund.

Skollagen. SFS 2010:800.

Skolverket (2016). *Allmänna råd med kommentarer för förskola*. Stockholm: Skolverket
Tillgänglig: http://www.skolverket.se/publikationer/visa-enskild-publikation?_xurl_r

Thurén, T. (2007). *Vetenskapsteori för nybörjare*, 2., [omarb.] uppl. Stockholm: Liber.

Trost, J. (2010). *Kvalitativa intervjuer*. 4., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*, Vetenskapsrådet, Stockholm.

Bilaga 1

Intervjufrågor

1. Vilket är ert största mål med inskolningen?
2. Vilken inskolningsmetod arbetar ni med?
3. Är anknytningsteorin något som ni utgår från i ert arbete?
4. Om ja. På vilket sätt får den betydelse?
5. Om nej. Vilka andra värderingar ligger till grund i ert arbete för att skapa trygghet?
6. Vilken betydelse tror du att din roll har för barns anknytning? Och hur påverkar den praktiskt ditt arbetssätt?
7. På vilket sätt arbetar ni med barn som har en otrygg anknytning sedan tidigare?
8. På vilket sätt kan ni märka av en otrygg anknytning på barn?
9. Kan du ge praktiska exempel på arbetet med att skapa trygghet i gruppen?

BILAGA 2:

Missivbrev

Hej!

Vi är två studenter som studerar till förskollärare vid Borås högskola. Vi läser vår sista termin och skriver nu vårt examensarbete. Vi har valt att göra en kvalitativ intervjustudie om hur pedagoger resonerar kring anknytning och trygghet, särskilt i samband med inskolningen av små barn. Beräknad tid för intervjun är ca 30 minuter och vi kommer att spela in den och eventuellt anteckna. I vår undersökning tar vi hänsyn till vissa etiska principer, vilket innebär att deltagandet är frivilligt och möjligheter finns att kunna avbryta. Dessutom ska inga uppgifter gå att härledas till personer eller förskolor. Materialet kommer enbart att användas i vår studie. Har ni några frågor får ni gärna höra av er.

Mvh.

Anna Johanson xxxxxxxx Magdalena Kjellsson xxxxxxxx

HÖGSKOLAN I BORÅS

Besöksadress: Allégatan 1 · Postadress: 501 90 Borås · Tfn: 033-435 40 00 · E-post: registrator@hb.se · Webb: www.hb.se